

ARCHITEKTONICKO-HISTORICKÝ VÝSKUM
KALVÁRIA

Č. ÚZPF 10129/1-3

ROŽŇAVA

Autori výskumu: Mgr. Michaela Haviarová, PhD.

Mgr. art. Tomáš Haviar

október 2017

Haviar
Mgr. Michaela Haviarová

Letná 22

064 01 Stará Lubovňa

IČO: 42081432

DIČ: 1045410751

OBSAH

• Základné údaje o kultúrnej pamiatke	3
• Údaje o zadaní, metóde, spracovaní a organizácii výskumu	4
• Zameranie	5
• Opis kultúrnej pamiatky vrátane jej technického stavu	7
• Inventarizačný súpis hodnotných detailov a prvkov	14
• Inventarizačný súpis sond a nálezových situácií	34
• Analýza prameňov a literatúry	40
• Analýza vývoja kultúrnej pamiatky	41
• Vyhodnotenie výskumu kultúrnej pamiatky	46
• Špecifikácia pamiatkových hodnôt kultúrnej pamiatky	47
• Návrh ochrany, obnovy a prezentácie kultúrnej pamiatky	48
• Požiadavky na vykonanie ďalších špecializovaných výskumov	51
• Použitá literatúra a pramene	51

Prílohy:

- Fotografická dokumentácia súčasného stavu pamiatky
- Fotodokumentácia sond a nálezových situácií
- Historické dokumenty
- Vyhodnotenie výskumu a návrh na obnovu v grafickej podobe
- Osvedčenie o odbornej spôsobilosti
- Katastrálna mapa
- Rozhodnutie KPÚ

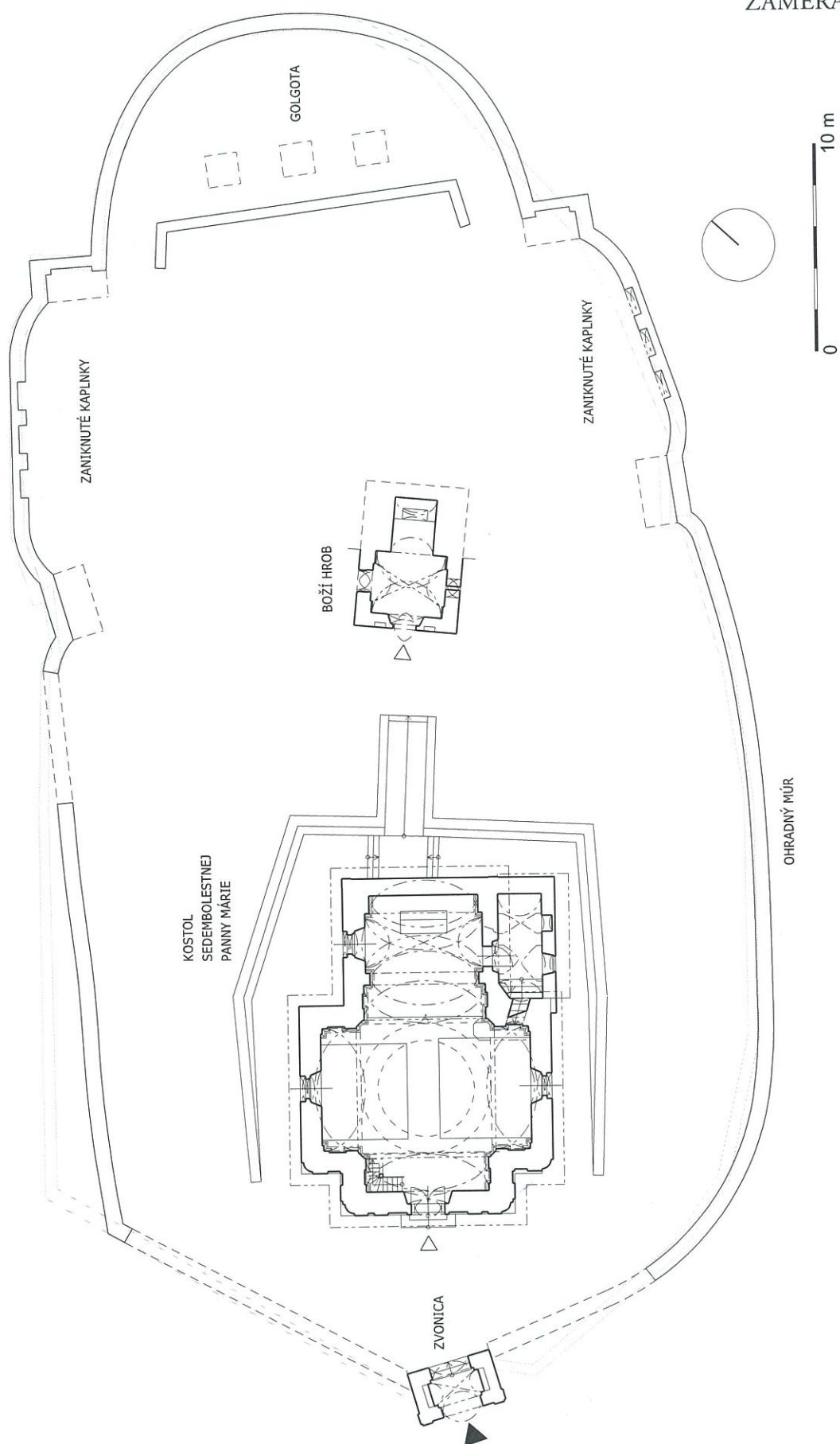
ZÁKLADNÉ ÚDAJE O KULTÚRNEJ PAMIAATKE

1.	Obec:	Rožňava
2.	Okres:	Rožňava
3.	Kraj:	Košický
4.	Unifikovaný názov NKP: Zaužívaný názov NKP:	kalvária kalvária
5.	Unifikovaný názov PO:	kalvária
6.	č. ÚZKP NKP:	č.10129/1 – Kostol Sedembolestnej Panny Márie č.10129/ 2 – zvonica s murovanou ohradou č.10129/ 3 – Kaplnka Božieho hrobu
7.	číslo parcely:	567/3, 567/5
8.	Adresa:	nad mestom

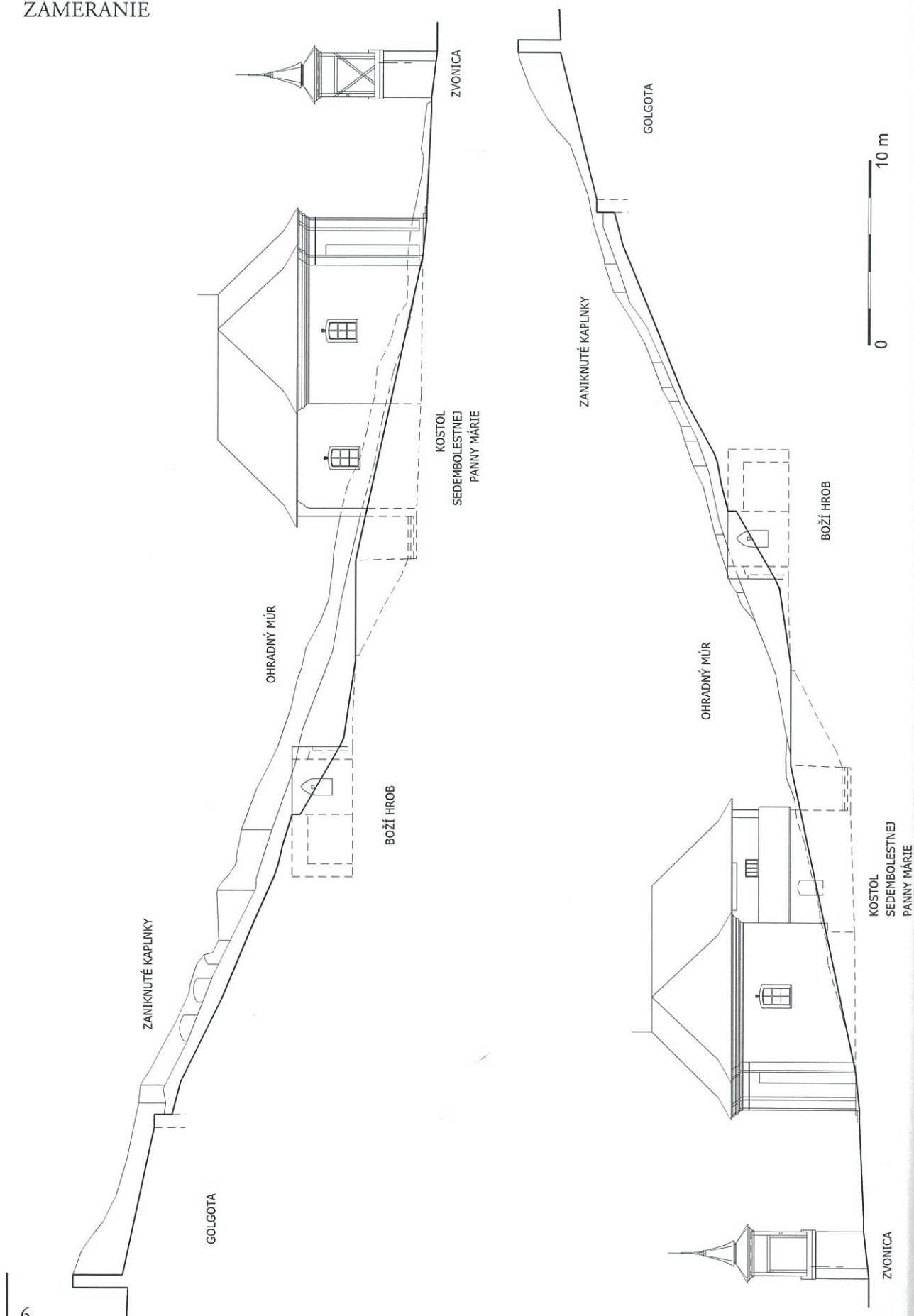
ÚDAJE O ZADANÍ, METÓDE, SPRACOVANÍ A ORGANIZÁCIÍ VÝSKUMU

1.	MENO A ADRESA REALIZÁTORA VÝSKUMU: Mgr. Michaela Haviarová, PhD. (Letná 22, 064 01 Stará Ľubovňa, michaela.haviarova@gmail.com; 0907612070) zameranie objektu: Mgr. art. Tomáš Haviar
2.	MENO A ADRESA OBJEDNÁVATEĽA VÝSKUMU: Rímskokatolícka Cirkev, Biskupstvo Rožňava, Nám. baníkov 20, 048 01 Rožňava
3.	MENO A ADRESA VLASTNÍKA NKP: Rímskokatolícka Cirkev, Biskupstvo Rožňava, Nám. baníkov 20, 048 01 Rožňava
4.	ROZSAH, CHARAKTER A CIEĽ VÝSKUMU: Architektonicko-historický výskum bol nariadený Rozhodnutím KPÚ č. KPUKE-2016/20788-4/81147/GD, DU zo dňa 21.10.2016. Rozhodnutie požadovalo architektonicko-historický výskum s cieľom etapizácie vývoja pamiatky a inventarizačný súpis hodnotných detailov a prvkov. Z dôvodu žiadateľom oznámenej časovej tiesne umožnilo KPÚ vykonanie výskumu súbežne so spracovávaním projektovej dokumentácie.
5.	SPRACOVANIE A ORGANIZÁCIA VÝSKUMU: Výskum prebiehal v mesiacoch júl – september 2017. Areál kalvárie bol nevyužívaný, v dezolátnom stave, bez údržby. Priestor ohraničený ohradovým múrom bol nahrubo vyčistený od náletovej zelene, popri múre sa ale nachádzala sutina, rovnako pri Kaplnke Božieho hrobu. Dom stojaci severozápadne od kostola, mimo ohradu, bol asanovaný. Podstrešie s krovovou konštrukciou kostola boli v čase realizácie výskumu neprístupné. Fasády kostola a interiér boli vo výškach skúmané z rebríka. Kaplnky zastavení krížovej cesty, nachádzajúce sa popri lesnej ceste vedúcej ku kalvárii z mesta, neboli predmetom výskumu. Autorom zamerania objektov a projektovej dokumentácie je Ing. arch. J. Rusnák. Zameranie ale nedokumentovalo skutkový stav a neobsahovalo zameranie areálu, preto bolo zameranie ohradného múra doplnené geodetickým zameraním (Ján Hlaváč, Ing. Dušan Hricoviny). Zameranie objektov i areálu pre potreby výskumu spracoval z uvedených podkladov s domeraním Mgr. art. Tomáš Haviar. Počas realizácie výskumu sa výsledky prezentovali a konzultovali s KPÚ Košice, pracovisko Rožňava (Ing. D. Gdovinová Tomášová). Záverečná dokumentácia je spracovaná podľa Vyhlášky MK SR č. 231/2014 (ktorou sa mení vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 253/2010), ktorou sa vykonáva zákon č. 104/2014 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu. <u>ŽIADNA ČASŤ TEJTO DOKUMENTÁCIE NESMIE BYŤ REPRODUKOVANÁ ALEBO PRENÁŠANÁ AKÝMKOLVEK INÝM SPÔSOBOM BEZ PÍSMENNÉHO SÚHLASU AUTOROV.</u>

ZAMERANIE

ZAMERANIE

Kalvária sa nachádza severne od centra mesta Rožňava, na kopci Kalvária s výškou 478 m n.m. (GPS 48.6695319N, 20.5366250E) Prístup vedie len lesnou cestou z JV strany kalvárie, popri ktorej stoja kaplnky zastavení krížovej cesty pravdepodobne z roku 1911. Tvorí ich 14 kaplniek, z ktorých spodné 2 sú kópiami postavenými nanovo po asanácii pôvodných kvôli výstavbe objektov v 70. rokoch 20. storočia (hvezdáreň, vodojem). Kaplnky stoja striedavo na oboch stranách cesty a majú podobu otvorenej malej stavby ukončenej strmou sedlovou strieškou so šindľovou krytinou. Zadnú stenu majú plnú, po stranách stoja na sokloch v podobe kvádrov krátke hladké stĺpy z umelého kameňa, ktorých päťka i hlavica sú tvorené rovnakou štvorcovou platňou. Stĺpy držia lomenú valenú klenbu z tehlového muriva, opatreného hrubozrnnou omietkou bez náteru. V kaplnkách sú na zadnej stene majolikové reliéfy v ráme so segmentovým záklenkom. Prístup k areálu samotnej kalvárie s ohradovým múrom je strmším svahom.

Areál s ohradovým múrom je orientovaný SV – JZ smerom. Má nepravidelný oválny pôdorys so vstupnou bránou popod zvonicu, umiestnenú na JZ strane. Ohradový múr nie je po stranách zvonice zachovaný, v najlepšom stave je na SV strane. V areáli stojí kostol vyosený smerom k zvonici a za ním SV smerom Kaplnka Božieho hrobu v torzálnom stave. Po stranách kostola je betónový oporný múrik, pokračujúci v kolmom smere poza kostol a ústiaci k betónovému schodisku, vedúcemu ku kaplnke. V hornej časti areálu – SV – je vymurovaná nízka terasa, na ktorej stáli kríže Golgoty. Ide o nízky kamenný múrik, z ktorého je už malta vyplavená, prípadne bol ukladaný nasucho. Je rozrušený a jeho plošina je zarastená vegetáciou. Priestranstvo pokrýva hustá náletová vegetácia, ktorá je síce vyklčovaná, ale len nahrubo, v priestore je množstvo sutiny prerastené koreňmi stromov s pňami a zvyškami kríkov.

Ohradný múr

Ohradný múr ohraničuje areál kalvárie na oválnom pôdoryse. Múr je zachovaný v torzálnom stave, v spodnej časti, po stranách zvonice chýba úplne. Je tvorený z kamenného muriva z lomového kameňa spájaného vápennou maltou. V najlepšom stave je v hornej časti, kde má i zachované zvyšky omietky s bielym náterom. Koruna múra sa ale nezachovala v žiadnom úseku. Vo výške nad Kaplnkou Božieho hrobu sú na oboch stranách v múre s hrúbkou 60 cm tri niky. Pôvodne mali segmentové záklenky, dnes má len jedna zachovaný nábeh záklenku (JV strana – stredná nika) a jedna celú výšku záklenku, i keď poškodeného (JV strana – SV nika). Plytké niky majú, rovnako ako celý múr, v spodnej časti zásyp sutiny. Nad múrom s nikami sa ohrada zalamuje v pravom uhle smerom do vnútra, kde vytvára 260 cm priamy úsek a ďalej po opätovnom kolmom zalomení pokračuje smerom hore na SV. V krátkych úsekoch medzi zalomeniami boli opäť plytké niky, nezachovali sa ale žiadne nábehy záklenkov či prekladov. Koruny celého múra sú pokryté náletovou zeleňou a výrazne uvoľnené.

Kostol Sedembolestnej Panny Márie

Kostol je situovaný v spodnej časti areálu, priamo oproti vstupu cez podvežie. Je jednolodový, pozdĺžneho pôdorysu, tvorený loďou a užším pravouhlým presbytériom, po ktorého pravej strane je sakristia. Kostol má jediný vstup na hlavnej fasáde.

Fasády

Hlavná – juhozápadná fasáda je jednoosová, so vstupom a okenným otvorom nad ním. Fasáda je oproti zaklenutej lodi predsunutá hmotou, v ktorej je vložená empóra a z exteriéru má tak kostol západné a južné nárožie pravouhlo vybraté. Nárožia fasády sú zaoblené, po stranách sú združené – dvojité pilastre, ktorých hlavice tvoria jednoduchý úzky prstenec a nad ním vo výške korunnej rímsy profilácia, kopírujúca samotnú korunnú rímsu. Rímsa (IS, položka č. 105) je bohato profilovaná, ústupková, s profilmi pravouhlými i zaoblenými konkávne aj konvexne. Vstupný otvor má polkruhový záklenok, ktorý na ostenia dosadá podseknutím. Po obvode otvoru je štuková šambrána tvorená obvodovým profilovaním. Tvorí ho zaoblené lišty v negatívne i pozitívne a menšie pravouhlé ústupky. Vrcholový klenák má rovnakú profiláciu po svojej dĺžke, tvorenú kanelúrami. Dvojkřídlavá výplň (IS, položka č. 302) má kídla drevené, zvlakovej konštrukcie, spájané dvojicou horizontálnych latiek a trojicou kovaných pásových závesov medzi nimi. Kované závesy sú osadené na háky a majú ukončenie v podobe zahrotených oválov. Zo strany exteriéru je výplň opatrená kovanými plátmi spájanými vertikálnymi a horizontálnymi pásmi. Každé kídlo má po obvode pás, ďalší pás je vertikálny v strede šírky kídla a dopĺňajú ho 2 horizontálne pásy. Vertikálne

OPIS KULTÚRNEJ PAMIATKY VRÁTANE JEJ TECHNICKÉHO STAVU

pásky sú hore ukončené dekoratívnym kosoštvorcom. Náter krídel z exteriéru je čierny. Nad vstupom je okenný otvor s plytkým segmentovým záklenkom, rámovaný štukovou profilovanou šambránou, ktorá sa vo výške záklenku dvíha v konkávno-konvexnom oblúku ku kamennej reliéfnej kartuši v strede. Popri ostení okna je hladká plocha bez výzdoby a až popri nej prebieha profilovaná šambrána. Kamenná nápisová kartuša (IS, položka č. 201) má tvar vertikálne orientovaného obdĺžnika uchyteného do muriva fasády 2 kovanými skobami v hornej a 2 v spodnej časti. Je reliéfná, tvarovaná ako renesančný štít v podobe listiny, so zaoblenou spodnou hranou dekorovanou rastlinnými úponkami s centrálnou volútou v spodnej časti. Bočné hrany sú konkávne prehnuté. Kartúšu nesie anjel, držiak v rukách jej bočné horné časti v podobe zrolovaných krajov. Anjel, resp. putti, stojaci za kartúšou, má odhalené ramená, spoza ktorých vychádzajú smerom hore a do strán krídla. Má neutrálny výraz okrúhlej tváre, väčšie výrazné oči a krátke, mierne vlnité vlasy. Po stranách anjela je letopočet 1741 – na ľavej strane 17 a na pravej 41. V ploche kartuše je latinský nápis v 8 riadkoch, písaných majuskulou v negatíve, pričom text ukrýva chronostikon s väčšími písmenami:

DEI VNIGENITO
IESV CRVCIFIXO
PEPARATORI HOMI-
NIS HONORI POSVIT
A ROZSNYÓI KALVÁRIA
IO. IACOBVS STER
CVM CONSORTE SVA
CATARINA
STERA

Náter fasády je okrový, výrazne vymytý, s odhalenými staršími vrstvami náterov.

Juhovýchodná fasáda lode je jednoosová, s okenným otvorom so segmentovým záklenkom. V líci fasády má obvodový pravouhlý ústupok. Nad ním je vo vrchole klenák s pozdĺžnou profiláciou s kanelúrami. Výplň (IS, položka č. 303) obdĺžnikového, vertikálne orientovaného tvaru má segmentovo ukončený vrchol. Je delená pevným krížom. V spodnej časti výplne sú vedľa seba 2 vertikálne krídla delené na 2 tabuľky nad sebou. V hornej tretine výšky výplne sú vedľa seba menšie jednotabuľkové krídla. Krídla sú dnu otvárateľné, uzatvárajú sa obrtlíkmi ukončenými guľôčkami. Náter výplne je hnedý. Pred výplňou sú vložené prevliekané mreže (IS, položka č. 401), ktoré tvoria 4 vertikálne tyče a 7 horizontálnych. Tyče majú štvorcový prierez a sú kotvené do murovaných špaliet okna. Fasáda je hladká, zdobí ju len profilovaná korunná rímsa. Fasáda priamo nadväzuje na fasádu sakristie len s malým odskokom – fasáda sakristie mierne predstupuje. V ich styku je zhruba do polovice výšky sakristie vložený primárne murovaný hranolový pilier.

Severozápadná fasáda lode je rovnaká ako JV fasáda lode. V strede má jeden okenný otvor so segmentovým záklenkom. V líci fasády má obvodový pravouhlý ústupok. Nad ním je vo vrchole klenák s pozdĺžnou profiláciou s kanelúrami. Výplň (IS, položka č. 303) obdĺžnikového, vertikálne orientovaného tvaru má segmentovo ukončený vrchol. Je delená pevným krížom. V spodnej časti výplne sú vedľa seba 2 vertikálne krídla delené na 2 tabuľky nad sebou. V hornej tretine výšky výplne sú vedľa seba menšie jednotabuľkové krídla. Krídla sú dnu otvárateľné, uzatvárajú sa obrtlíkmi ukončenými guľôčkami. Náter výplne je hnedý. Pred výplňou sú vložené prevliekané mreže (IS, položka č. 401), ktoré tvoria 4 vertikálne tyče a 7 horizontálnych. Tyče majú štvorcový prierez a sú kotvené do murovaných špaliet okna. Fasáda je hladká, zdobí ju len profilovaná korunná rímsa.

Juhozápadná fasáda lode má len krátky úsek pri styku s presbytériom, je hladká, bez členenia, len s korunnou profilovanou rímsou. Rovnaká je aj fasáda pri sakristii, ktorá vystupuje nad pultovou strechou. Na jej východnom nároží končí profilovaná korunná rímsa a už nepokračuje pozdĺž SV fasády lode ponad sakristiu.

Severozápadná fasáda presbytéria má v strede šírky jeden okenný otvor so segmentovým záklenkom.

V líci fasády má obvodový pravouhlý ústupok. Nad ním je vo vrchole klenák s pozdĺžnou profiláciou s kanelúrami. Výplň (IS, položka č. 303) obdĺžnikového, vertikálne orientovaného tvaru má segmentovo ukončený vrchol. Je delená pevným krížom. V spodnej časti výplne sú vedľa seba 2 vertikálne krídla delené na 2 tabuľky nad sebou. V hornej tretine výšky výplne sú vedľa seba menšie jednotabuľkové krídla. Krídla sú dnu otvárateľné, uzatvárajú sa obrtlíkmi ukončenými guľôčkami. Náter výplne je hnedý. Pred výplňou sú vložené prevliekané mreže (IS, položka č. 401), ktoré tvoria 4 vertikálne tyče a 7 horizontálnych. Tyče majú štvorcový prierez a sú kotvené do murovaných špaliet okna. Fasáda je hladká, zdobí ju len profilovaná korunná rímsa.

Severovýchodná fasáda presbytéria je plná, bez otvorov a členenia. Na nárožiach sú plytké lizény, ktoré boli ukončené hlavicou korunnej rímsy, dnes osekanej. Fasáda je bez korunnej rímsy. Juhovýchodná fasáda presbytéria je len nad strechou sakristie. V strede šírky má obdĺžnikový, horizontálne orientovaný okenný otvor s rovným prekladom (IS, položka č. 303). Drevená výplň je dvojkrídlová, pričom každé krídlo je delené 2 vertikálnymi tabuľkami vedľa seba. Uzatvára sa obrtlíkom ukončeným guľôčkami, náter je hnedý. Fasáda nemá korunnú rímsu.

Sakristia je nižšia ako loď a presbytérium a prekrýva ju pultová strecha. Na JV fasáde má len jeden zamurovaný okenný otvor vyosený v rámci fasády JZ smerom. Je obdĺžnikový, vertikálne orientovaný, so segmentovým záklenkom. V ostení je vložená prevliekaná mreža tvorená 4 vertikálnymi a 4 horizontálnymi tyčami, ďalšia jedna chýba. Za mrežami, ktoré sú mechanicky poprehýbané je tehlová zamurovka bez omietky. SV fasáda je hladká, bez členenia a otvorov, má trojuholníkový štít pultovej strechy. Sakristia je bez korunnej rímsy. Stavebno-technický stav fasád je narušený. Omietka je v spodnej úrovni zahnutá, do výšky 150 cm na hlavnej fasáde, na zvyšných aj vyššie, do cca 200 cm. Omietka je uvoľnená, zvetraná a má menšie lokálne povrchové výpadky na viacerých miestach. Posledný okrový náter je na hlavnej fasáde zachovaný v minimálnej miere, je vymytý a sú odhalené staršie nekompaktné nátery. Náter je vymytý aj na ďalších fasádach, ale v menšej miere. Okenné výplne sú rozsúšené, nátery uvoľnené a niektoré sklené tabuľky rozbité, na hlavnej fasáde výplň úplne chýba. Mreže sú skorodované.

Strecha kostola je valbová, tvorená pretínaním dvoch navzájom kolmých valbových striech s hrebeňom v rovnakej výške. Strecha v smere JZ – SV prechádza nad presbytériom a JZ predsunutou časťou lode s hlavnou fasádou, strecha v smere SZ – JV je nad loďou. Strecha má námetky a plechovú krytinu strihanú v pásach. V SV valbe je malý obdĺžnikový otvor s plechovým poklopom. Vo vrchole valby nad hlavnou fasádou je kovaný kríž (IS, položka č. 402). Je dvojramenný, z úzkej kovanej pásoviny. Všetky ramená kríža sú tvorené obvodovými linkami ukončenými obojstranným oblúčikom a následným koncovým zaoblením. V styku spodného ramena a vertikálneho brvna sú prekrížené krátke tyčky ukončené na všetky 4 strany srdiečkami. V styku horného ramena sú prekrížené tyčky, smerujúce len hore, ukončené hore kovanými ružami. Vo vrchole kríža je kovaná ruža na krátkej stonke dekorovanej obojstrannými malými volútami z ruže priamo hore vychádza tyčka ukončená 8-cípou plochou hviezdou. Náter kríža je čierny. Po obvode strechy je žlab dažďovej vody, jeho zvody chýbajú. Samotný žlab chýba aj nad SV fasádou lode nad sakristiou a príslušnou JV fasádou presbytéria. Strecha sakristie je pultová, s rovnakou plechovou krytinou bez otvorov, žlab jej chýba. Stavebno-technický stav striech je narušený skorodovaním na niektorých miestach a chýbajúcimi časťami žlabov a zvodov, čím kostol zavlha. Podstrešie s krovom nebolo prístupné.

Interiér

Do kostola vedie len jeden vstup cez hlavnú fasádu. Vstupný otvor má polkruhový záklenok a z interiéru je vložený v nike s rozšírenými ostentami a segmentovým záklenkom. Dvojkrídlová výplň (IS, položka č. 302) má krídla drevené, zvlakovej konštrukcie, spájané dvojicou horizontálnych latiek a trojicou kovaných pásových závesov medzi nimi. Kované závesy sú osadené na háky a majú ukončenie v podobe zahrotených oválov. Na krídla sú uchytené nitmi a ich plocha je zdobená vybiňanou obvodovou linkou. Krabicový zámok chýba, je nahradený novodobou zástrčkou. Na západnej strane je v zošikmenom ostentí osadený kovaný hák, ktorým sa zaisťuje krídlo dverí. V strede háku s polygonálnym prierezom je dekoratívna dvojité volúta, uchytená s hákom plným hranolčekom s vybiňaným štvorlístkom. Náter výplne zo strany interiéru

OPIS KULTÚRNEJ PAMIATKY VRÁTANE JEJ TECHNICKÉHO STAVU

je hnedý. Zo strany exteriéru je výplň opatrená kovanými plátmi spájanými vertikálnymi a horizontálnymi pásmi. Každé krídlo má po obvode pás, ďalší pás je vertikálny v strede šírky krídla a dopĺňajú ho 2 horizontálne pásy. Vertikálne pásy sú hore ukončené dekoratívnym kosoštvorcom. Náter krídel z exteriéru je čierny. Nad vstupom je vložená drevená empora s jednoramenným jednoduchým rebríkovým dreveným schodiskom. Nachádza sa na SV strane od vstupu a je pravouhlo zalomené. Hore voľne ústi pri SZ stene výrezom v podlahe empory. Zábradlie v spodnej časti tvorí hranolový stĺpik a jednoduché madlo. V zlome je schodisko kotvené do vertikálneho trámu. Schodisko je bez náteru. Podlaha empory je dosková, bez náteru. Parapet je plný, opatrený omietkou a zo strany lode má nástennú maľbu tvorenú 4 obdĺžnikovými, horizontálne orientovanými iluzívnymi zrkadlami s obvodovou profiláciou a prázdnu vnútornou plochou. Podkladový náter je svetlookrový. Hore je parapet opatrený doskovým širokým madlom. Loď kostola má štvorcový pôdorys s bočnými vybiehajúcimi časťami. Nad štvorcovým pôdorysom je placková klenba (IS, položka č. 101), ktorá vytvára centrálny kruh s kútovými cípmi – pandantívmi, ktoré dosadajú na prístenné pilastre, prepojené medzi sebou valenými stlačenými pásmi. Pásy nesú združené pilastre s jednoduchými pätkami a profilovanými hlavicami. Hlavice držia architráv s iluzívnou maľbou malých obdĺžnikov zrkadiel a nad ním je priebežná profilovaná rímsa, na ktorú dosadá klenba. Päťka i driek majú sivý náter s iluzívnym mramorovaním, rímasy sú biele s okrovými a čiernymi linkami. Klenba má nástennú maľbu z roku 1934 (IS, položka č. 702). V centre je veľké kruhové zrkadlo s výjavom apoteózy sv. Heleny. V centre maľby je kľačiaci anjel v bielom rúchu, držiaci veniec, pripravený pre sv. Helenu, ktorá je pod ním pri okraji kruhového výjavu. Vedľa anjela so svetlými vlasmi, otočeného k divákovi z jeho pravého profilu, sa popri oblakoch vznášajú 3 hlavičky anjelov s krídlami. Sv. Helena leží v posteli s vyvýšeným vankúšom, ktorý jej z pravej strany pridrža žena v okrovom odevu s bielou šatkou okolo krku a bēžovou šatkou na hlave. Helena má svetlomodrý odev v podobe košele s predným zapínaním a od pásu je zakrytá plachtou. Ruky má mierne rozopäté, zrak otáča hore k anjelovi, vlasy má dlhé, svetlé, mierne vlnité. Na nohách má položený veľký kríž hnedej farby, ktorý pridržajú ďalšie osoby. Na pravej strane je to kľačiaci muž, držiaci vrchol kríža. Má odtý farebný odev a šatku na hlave, je zobrazený z profilu a s bradou. Päťu kríža drží muž na ľavej strane od svätice. Muž kľačí, má modro-hnedý odev a bradu. Medzi ním a Helenou je biskup s bradou v ružovom ornáte zdobenom pásom s krížom, na hlavu má mitru, okolo svätožiaru. V ľavej ruke drží berlu, pravú má položenú na kríži. V spodnej časti výjavu sedí na zemi muž, otočený k divákovi chrbtom, ktorý pravou rukou pridrža rameno kríža. Má hnede-modrý odev. Vedľa neho na pravej strane sú uložené na zemi ešte ďalšie 2 kríže. Vľavo od biskupa a muža držiaceho kríž stojí muž so zopätými rukami, otočený k Helene. Má kráľovský modrý odev a na ňom žltý plášť lemovaný bielou kožušinou. Na hlave s tmavými vlasmi má korunu, okolo hlavny svätožiaru a zatvorené oči v modlitbe. Ide zrejme o syna sv. Heleny – cisára Konštantína Veľkého. Okolo uvedených osôb je zástup postáv, ktoré sa klaňajú svätici a vzdávajú jej úctu. Ide o ženy a mužov v bežných odevoch. Sú zoskupení po obvode polovice kruhového výjavu. Po okrajoch ich dopĺňa prírodná scenéria so skalami, kríkmi a stromami v pozadí. Po obvode výjavu sú ďalšie postavy združené v jednej štvrtine plochy. Sú otočení chrbtami k divákovi, jedna postava drží koruhvu zlatej farby so Kristovým monogramom – XP. V poslednej štvrtine výjavu je krajinka so skalami s kríkmi. Medzi skalami sú ešte učupené 3 postavy a vedľa nich na skale nápis: ÁDÁM GYULA 1934. Po obvode kruhového výjavu je široký pás iluzívnej architektúry v podobe obvodovej profilovanej rímasy a radu pilastrov, medzi ktorými sú festóny. Pilastre, rímsa festóny sú biele, s tieňovanými detailmi, pozadie svetlookrové. V pandantívoch sú kruhové medailóny a po ich okrajoch v cvikloch trojuholníkové rastlinné ornamenty. V 3 medailónoch sú Arma Christi a v jednom kalich s hostiou a nápisom v nej IHS. Pozadie medailónov je modré. V jednom je kríž s prehodeným bielym plátom, kopija, palica s octovou špongiou a hracie kocky. V druhom medailóne je stĺp z Bičovania, palice na bičovanie a kohút, v treťom medailóne trňová koruna a palmová ratolesť s listinou s textom INRI. Obvodové klenbové pásy majú v 2 radoch iluzívne štvorcové kazety. Majú obvodovú bielu iluzívnu profiláciu a v okrovej ploche bielu rozetu. Pásy dosadajú na prístenné kútové pilastre s profilovanou rímso. Na JV a SZ strane lode je jeden okenný otvor s mierne rozšírenými ostentiami, segmentovým záklenkom a šikmým parapetom. Ostentia majú nástennú maľbu (IS, položka č. 702) tvorenú len jednoduchými zrkadlami s obvodovým rámom a okrovou vnútornou plochou. Po obvode otvoru je iluzívna výmaľba tvorená architektonickým rámom.

Nad záklenkom je rímsa dekorovaná centrálnou mušľou a festónmi s akantmi. Stĺpiky tvoria združené lizény a iluzívna podokenná rímsa má po stranách trojicu kvapiek a opäť ornamentiku festónov a akantov. Výzdoba má sivo-okrovo-bielu farebnosť. Okenná výplň (IS, položka č. 303) je obdĺžnikového, vertikálne orientovaného tvaru a má segmentovo ukončený vrchol. Je delená pevným krížom. V spodnej časti výplne sú vedľa seba 2 vertikálne krídla delené na 2 tabuľky nad sebou. V hornej tretine výšky výplne sú vedľa seba menšie jednotabuľkové krídla. Krídla sú dnu otvárateľné, uzatvárajú sa obrtlíkmi ukončenými guľôčkami. Náter výplne je hnedý. Za výplňou sú vložené prevliekané mreže (IS, položka č. 401), ktoré tvoria 4 vertikálne tyče a 7 horizontálnych. Na podlahe lode je v 2 plochách kamenná dlažba kladená do suchého lôžka (IS, položka č. 801). Je vyskladaná z rôzne veľkých obdĺžnikových platní. Plochy sú oproti zvyšnej dlažbe mierne zvýšené a po obvode je pás bez dlažby. Dlažba je bez povrchovej úpravy. Na JV strane víťazného oblúka je kazateľnica, prístupná vstupom v hrúbke muriva zo sakristie.

Presbytérium má štvorcový pôdorys s rovným uzáverom. Do lode sa otvára víťazným oblúkom v podobe stlačeného valeného oblúka dosadajúceho na rímasy. Klenba je valená s lunetovými výsečami (IS, položka č. 102, 702). Na SV a JZ strane má klenba stlačené valené pásy, pričom JZ pás tvorí zároveň víťazný oblúk. Dosadajú na prístenné pilastre s profilovanými hlavicami. Hlavice majú v spodnej časti dvojité profilovaný pás, nad nimi je vložený hladký pás a vrcholová rímsa je mohutnejšia a viac predsunutá. Päťka je hranolová a do drieka prechádza prevodkou. Valené pásy zdobia dve pozdĺžne iluzívne zrkadlá s obvodovou profiláciou a trojicou štylizovaných rastlinných ornamentov. Samotná klenba má v centre rovnaký štylizovaný ornament, z ktorého vychádzajú linky deliace jednotlivé plochy klenby. Tieto plochy lemujú iluzívne rímasy, v kútoch a strede dlhšej strany sú ornamenty, vnútorná plocha má svetlomodrý náter, na hranách klenby je okrový náter. Na SZ strane je okenný otvor rovnaký ako okná v lodi, má aj rovnakú výplň a nástennú maľbu. Na protiľahlej stene je vstup do sakristie s rovnými ostienami a prekladom. Vstupná výplň je drevená (IS, položka č. 301), otvárateľná smerom do sakristie. Výplň je dvojité, zo strany sakristie zvlaková, tvorená vertikálnymi doskami spájanými dvomi horizontálnymi latkami s obvodovým profilovaním. Na ľavej strane sú 2 hákové závesy, na krídle majú tvar dekoratívneho kovaného trojlístka, pričom každý lístok má podobu prázdneho srdca. Krabicový zámok je poškodený a nefunkčný, kľučka mu chýba. Zo strany presbytéria má krídlo po obvode profilovanú lištu a v strede nad sebou 2 štvorcové kazety a obvodovou profiláciou. Kazety majú v strede každej hrany zalomenie dovnútra v podobe malého trojuholníka. Medzi kazetami je stopa po nezachovanom držadle. Kľučka sa nezachovala, len jej podložka s dekoratívnym barokovým tvarom s ornamentikou boltcov a rokají. Náter krídla zo strany presbytéria je tmavohnedý, zo strany sakristie je bez náteru. Nad vstupom je okenný otvor v nike so segmentovým záklenkom a prudko zošíkmeným parapetom. Výrez otvoru má horizontálny obdĺžnikový tvar, drevená výplň (IS, položka č. 303) je dvojkrídlová, pričom každé krídlo je delené 2 vertikálnymi tabuľkami vedľa seba. Uzatvára sa obrtlíkom ukončeným guľôčkami. Pred oltárom je drevené pódium s 2 stupňami.

Sakristia sa nachádza na JV strane presbytéria. Má obdĺžnikový pôdorys a vstup z presbytéria. Vstupný otvor zo strany sakristie má zošíkmené ostenia a segmentový záklenok. Vstupná výplň je drevená (IS, položka č. 301), zo strany sakristie zvlaková, tvorená vertikálnymi doskami spájanými dvomi horizontálnymi latkami s obvodovým profilovaním. Na ľavej strane sú 2 hákové závesy, na krídle majú tvar dekoratívneho kovaného trojlístka, pričom každý lístok má podobu prázdneho srdca. Krabicový zámok je poškodený a nefunkčný, kľučka mu chýba. Zo strany presbytéria má krídlo po obvode profilovanú lištu a v strede nad sebou 2 štvorcové kazety a obvodovou profiláciou. Kazety majú v strede každej hrany zalomenie dovnútra v podobe malého trojuholníka. Medzi kazetami je stopa po nezachovanom držadle. Kľučka sa nezachovala, len jej podložka s dekoratívnym barokovým tvarom s ornamentikou boltcov a rokají. Náter krídla zo strany presbytéria je tmavohnedý, zo strany sakristie je bez náteru. Na JZ strane je vstup na kazateľnicu. Je úzky, so segmentovým záklenkom a bez výplne. K vstupu vedú 3 schodiskové stupne pred múrom, sú betónové, horný stupeň je napoly drevený. Vyššie 4 stupne sú drevené a horný opäť betónový. Oproti vstupu z presbytéria je zamurovaný okenný otvor vovýške pod klenbou. Má zošíkmené ostenia a segmentový záklenok. Zadná strana je zamurovaná novodobými tehľami. Vedľa pôvodného okna je nižšie položená nika so segmentovým záklenkom. Sakristia má valenú klenbu s lunetovými výsečami (IS, položka č. 103). Klenba dosadá na SZ a JV stenu a dopĺňajú ju dve dvojice päťbokých lunetových

OPIS KULTÚRNEJ PAMIATKY VRÁTANE JEJ TECHNICKÉHO STAVU

výseči. Náter klenby i stien je žltý. Na podlahe je dlažba je tvorená plochými kameňmi s neopracovanými hranami, kladenými do suchého lôžka (IS, položka č. 802).

Mobiliár

V presbytériu je drevený oltár s murovaným oltárnym stolom (IS, položka č. 106). Má pôdorys obdĺžnika a jeho spodná časť je narušená mechanickým úbytkom kamenného muriva kvôli mladšiemu drevenému obloženiu. Oltárna architektúra má sokel do výšky menzy, nad ním predelu, oltárnu skriňu s centrálnou nikou a hore predelu. Po stranách sú stĺpy s entasis so štylizovanými hlavicami s volútami a rozetami. Nadstavec sedí na rozoklanom frontóne a má v strede oválny otvor, v ktorom chýba obraz. Po stranách obrau je plocha nadstavca dekorovaná zlátanou mriežkou s rozetkami v spojoch. V centre oltára bola v nike plastika, rovnako aj po stranách. Oltár je zdobený sivo-béžovo-bordovým mramorovaním. Všetky plastiky chýbajú, aj obloženie menzy, z ktorého sa zachovala len spodná časť. Na JV strane víťazného oblúka sa nachádza kazateľnica. Je prístupná vstupom v hrúbke muriva zo sakristie. Prístupová lávka s parapetom je kotvená do JV steny lode. Pôdorys kazateľnice je polygonálny a jeho parapet zdobia v jednotlivých poliach tvarované zrkadlá. Dve štvorcové zrkadlá s ušami zdobia aj parapet lávky. Zvuková strieška je polygonálna, s centrálnym polygonálnym zrkadlom v spodnej ploche. Hornú časť tvoria 3 ploché volúty, postavené okolo centrálnej tyče. Farebnosť je rovnaká ako pri oltári.

Stavebno-technický stav interiéru kostola je narušený. Na stenách sa objavujú menšie trhliny (záklenky okien) a všetky povrchové úpravy sú poškodené v dôsledku chýbajúcej údržby. Poškodené sú mreže i okenné výplne, na hlavnej fasáde úplne chýba. Steny vykazujú zavlhnutie.

Zvonica

Zvonica sa nachádza na spodnej – JZ strane areálu kalvárie a po stranách sa na ňu napájala murovaná ohrada, ktorá je už v tejto časti asanovaná. Zvonica je dvojpodlažná, spodné podlažie je murované a priechodné, tvorilo jediný vstup do areálu. Pôdorys zvonice je obdĺžnikový v smere SZ – JV. Na JZ a SV strane je vstup s polkruhovým záklenkom. Ostenia vstupov sú rovné, bez výplní. Podvezie má valenú klenbu (IS, položka č. 104), ktorá dosadá na západný a východný múr, kde sú na každej strane po jednej lunetovej výseči. Tehlová klenba má vo veľkej miere chýbajúcu omietku a poškodený biely náter. Do SZ a JV steny sú kotvené kovové tiahla smerom do klenby. Po obvode koruny stien prebieha kovové tiahlo. Fasády majú na viacerých miestach odhalené kamenné murivo. Omietka má zvyšky okrového náteru. Na korune muriva je uložená drevená pomúrnicia so stĺpikovou konštrukciou. Nad klenbou je jednoduchý rošt tvorený prekríženými trámami, pričom do jedného trámu sú zboka čapované dva krátke trámiky. V pozdĺžnom diagonálnom tráme sú kotvené aj tiahla prechádzajúce cez klenbu do steny podvežia. Na rošt sú zo SZ a JV strany kámpované spodné väznice zvonovej stolice, do ktorých sú kolmo čapované nárožné stĺpiky. Zvonová stolica je zachovaná torzálna. Medzi nárožnými stĺpikmi JZ a SZ strany sú ondrejské kríže, šikmo čapované do rámov a v styku preplátované. Na ráme je na SZ strane kámpovaný trám, ktorý niesol samotné zvony. Zo SV strany je medzi stĺpikmi čapovaný horizontálny trám a nad ním zavetrujú stĺpiky jednostranné pásiky, šikmo zapustené do stĺpikov. Strecha je uložená na rošte čapovanom zhora na nárožné stĺpiky. Rošt tvoria obvodové trámy navzájom do seba čapované a medzi nimi sú prekrížené diagonálne trámy spojené čapovaním. Medzi nimi sú vložené krátke výmeny kotvené čapovaním, pričom do ich stredov vedú ešte krátke trámiky – krátčatá, kámpované na obvodové trámy. Strecha má krokvy na nárožniach a jeden v strede každej strešnej roviny, sú kotvené do stredového stĺpika. Podstrešie nebolo prístupné. Drevené podlažie zvonice ukončuje drevená profilovaná rímsa (IS, položka č. 304). Na nej sedí manzardová stanová strecha, ktorej úrovne sú delené opäť profilovanou drevenou rímsou. Spodná časť strechy má nárožia zaoblené, horná časť ich má skosené. Krytina je šindľová. Vo vrchole je nasadená hrotica (IS, položka č. 403) v podobe kužeľa na polygonálnom podstavci. Kužeľ je z medeného plechu, zdobený kanelúrami v pozítove, ktoré sú mierne zatočené. Nad kužeľom je hrot, na ktorom je nasadený rovnoramenný kríž. Jeho ramená vychádzajú z dvojitého plechového venčeka v tvare kruhu. Tvoria ho tepané lístky po obvode. Ramená kríža sú vytvorené z obvodových pásov ukončených trojlístkom. Jednotlivé prvky sú spájané nitmi. Kríž mal pravdepodobne čierny náter.

Stavebno-technický stav zvonice je dezolátny. Murovaná spodná časť je zavlhnutá, omietky na mnohých

miestach chýbajú, zachované omietky sú uvoľnené, nátery vymyté. Klenba je výrazne narušená pretekaním dažďovej vody, čím je tehlové murivo značne degradované a omietka vo veľkej miere už chýba. Drevená konštrukcia horného podlažia je zachovaná už len torzálna. Šindľová strecha je napadnutá machmi.

Kaplnka Božieho hrobu

Kaplnka je zachovaná v torzálnom stave, bez strechy. Má obdĺžnikový pôdorys v smere JZ – SV a SV časť je zapustená v stúpajúcom teréne. Interiér je prisypaný sutinou, rovnako je sutina i po obvode fasád. Vstup do kaplnky bol v strede hlavnej JZ fasády a záklenok vstupu je spolu s murivom nad ním prepadnutý. Zzachovali sa ostenia vstupu, ktoré sa z interiéru zozširovali. Na hlavnej fasáde je do polovice súčasnej výšky zachovaná omietka s čiastočne vymytým bielym náterom, v hornej polovici muriva omietka chýba a je odhalené kamenné murivo, v ktorom sú primárne v tehlovom murive vytvorené dve štvorcové niky. Nachádzali sa po stranách vstupu vo výške nad záklenkom. Sú zamurované tehlovým murivom, avšak čitateľné. JV fasáda má odhalené kamenné murivo a časť okenného otvoru s lomeným záklenkom, ktoré je zamurované s malým štvorcovým okienkom. SZ fasáde stredná časť muriva v mieste okna úplne chýba až po korunu a zachovali sa tak len bočné torzá. Koruny stien sú pokryté náletovou zeleňou a výrazne uvoľnené.

Interiér má v SV stene veľkú niku so stlačeným záklenkom, v ktorej je ďalšie murivo s menšou nikou pri dnešnej úrovni zeme. Murivo nad touto menšou nikou je rozrušené. Po JV strane veľkej niky je v spodnej časti zachovaný zvyšok omietky s bielym náterom. Na JV strane je len malý štvorcový otvor bez výplne, v ktorom je viditeľná mreža. Otvor je súčasťou zamurovky väčšieho okna s lomeným záklenkom, ktoré je dobre čitateľné v murive. Jeho ostenia i záklenok sú z tehlového muriva. Po stranách, pri kútoch priestoru sú zvyšky nábehov valenej tehlovej klenby. Spodná úroveň muriva má zachovanú poškodenú omietku so zvyškami bieleho náteru. JZ strana má v strede vstup s odstráneným záklenkom i murivom v celej výške steny. Spodná úroveň muriva má rovnako zachovanú, ale poškodenú omietku so zvyškami bieleho náteru. SZ strana má v strede vypadnuté murivo v celej výške a po stranách zvyšky nábehov valenej klenby. Pri západnom kúte je torzo tehlového nábehu, pri severnom kúte je murivo nábehu úplne vypadnuté z hĺbky múra.

Stavebno-technický stav kaplnky je dezolátny, klenba je prepadnutá, strecha chýba, murivá sú rozrušené, zavlhnuté, prerastajú náletovou zeleňou.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

MURIVO

101 Klenba v tvare placky s obvodovými pásmi

Situovanie: loď kostola

Popis: Klenba je placková, vytvára centrálny kruh s kútovými cípmi – pandantívmi, ktoré dosadajú na prístenné pilastre, prepojené medzi sebou valenými stlačenými pásmi. Klenba má nástennú maľbu z roku 1934. V centre je veľké kruhové zrkadlo s výjavom apoteózy sv. Heleny.

Materiál: tehlové murivo, omietka, náter

Datanie: 1741, nástenná maľba 1934 – Július Adam

Stav: narušený, v omietke sú menšie trhliny, maľba je zanesená depozitmi špiny a prachu

Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.

Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Súčasnú nástennú maľbu reštaurovať.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

MURIVO

102 Klenba valená s lunetovými výsečami

Situovanie: presbytérium kostola

Popis: Valená klenba dosadá na bočné steny presbytéria, kde má protistojné lunetové výseče nad okennými otvormi. Na SV a JZ strane má klenba stlačené valené pásy, pričom JZ pás tvorí zároveň víťazný oblúk. Dosadajú na prístenné pilastre s profilovanými hlavicami. Hlavice majú v spodnej časti dvojité profilovaný pás, nad nimi je vložený hladký pás a vrcholová rímsa je mohutnejšia a viac predsunutá. Päťka je hranolová a do drieka prechádza prevodkou. Klenba je zdobená nástennou malbou so štylizovaným rastlinným ornamentom.

Materiál: tehlové murivo, omietka, náter

Datovanie: 1741, nástenná malba 1934 – Július Adam

Stav: narušený, v omietke sú menšie trhliny, malba je zanesená depozitmi špiny a prachu

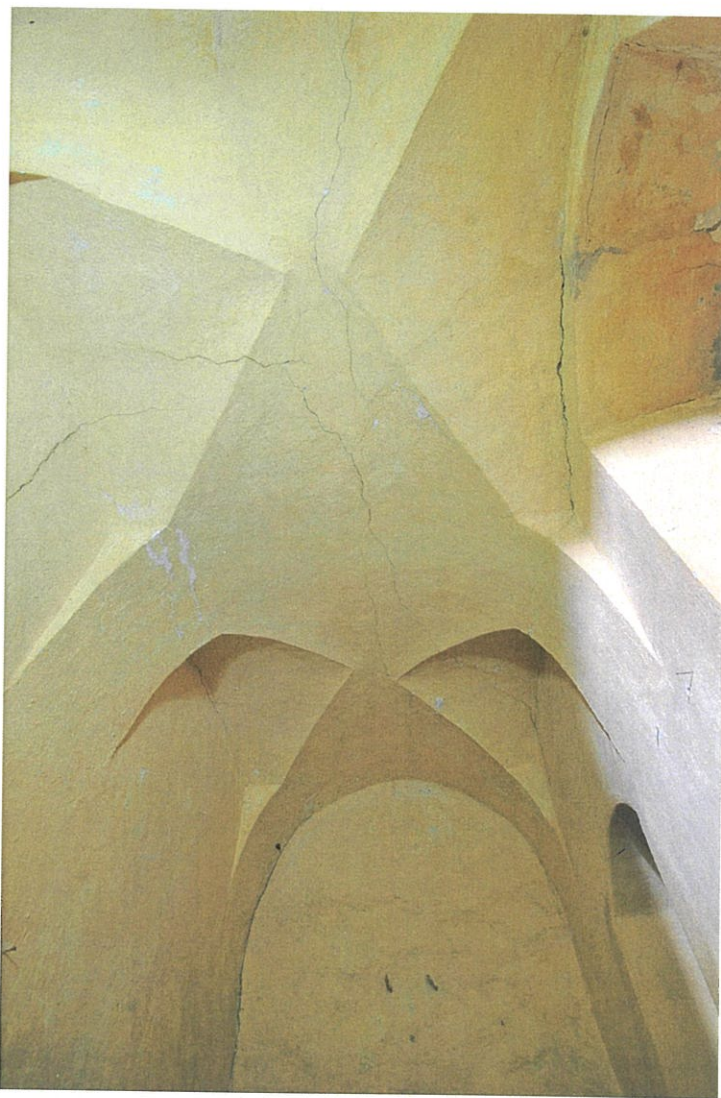
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.

Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Súčasnú nástennú malbu reštaurovať.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

MURIVO
103 Klenba valená s lunetovými výsečami
Situovanie: sakristia
Popis: Valená klenba dosadá na SZ a JV stenu a dopĺňajú ju dve dvojice päťbokých lunetových výsečí. Náter klenby i stien je žltý.
Materiál: tehlové murivo, omietka, náter
Datovanie: 1741
Stav: narušený, klenba má viaceré trhliny, je zatečená
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Overiť dôvod trhlín statickým posudkom, odstrániť poškodenú omietku a nahodiť novú s bielym náterom.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

MURIVO
104 Klenba valená s lunetovými výsečami
Situovanie: zvonica
Popis: Valená klenba dosadá na západný a východný múr, kde sú na každej strane po jednej lunetovej výseči. Tehlová klenba má vo veľkej miere chýbajúcu omietku a poškodený biely náter.
Materiál: tehlové murivo, omietka, náter
Datovanie: 1741
Stav: dezolátny, murivo je poškodené pretekaním dažďovej vody, tehly sú vymyté, rovnako ložná malta, omietka je opadaná na viac ako 50 % plochy, zachovaná omietka je uvoľnená, rovnako i náter
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Klenbu staticky overiť a zabezpečiť, aby nebola atakovaná dažďovou vodou. Doplniť murivo identickým materiálom. Uvoľnené a poškodené omietky odstrániť a doplniť novú omietku, opatriť ju bielym náterom.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

MURIVO

105 Korunná rímsa

Situovanie: Kostol Sedembolestnej Panny Márie – po obvode lode na JZ, JV a SZ fasáde

Popis: Rímsa je bohato profilovaná, ústupková, s profilmi pravouhlými i zaoblenými konkávne aj konvexne. Je opatrená omietkou a okrovým náterom.

Materiál: tehlové murivo, omietka, náter

Datovanie: 1741

Stav: mierne narušená je omietka

Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.

Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Poškodené časti omietky opatrne odstrániť a doplniť novou omietkou a bielym náterom, v súlade s reštaurátorským výskumom. Práce realizovať reštaurátorským spôsobom.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

MURIVO
106 Menza oltára
Situovanie: v priestore presbytéria kostola, súčasť oltára
Popis: Murovaný oltárny stôl má pôdorys obdĺžnika a jeho spodná časť je narušená mechanickým úbytkom kamenného muriva. Horná časť je po obvode opatrená omietkou a bielym náterom, má ale výrazné poškodenia. V bočných stenách sú pod oltárnou menzou niky v tvare hranolov. Pod omietkou je viditeľná tenká vrstva malty a kúskov tehál.
Materiál: kamenné murivo, omietka, náter
Rozmery: 224 x 70 x 122 cm, bočné niky 37 x 31 x 37 cm
Datovanie: 1741
Stav: narušený mechanickým úbytkom hmoty
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Murivo bolo odstránené kvôli osadeniu dreveného obloženia oltárneho stola. Keďže obloženie sa nezachovalo kompletne, navrhuje sa obnovenie pôvodnej podoby stola v tvare jednoduchého hranola. Chýbajúce murivo doplniť, opatriť omietkou a bielym náterom. Bočné niky zachovať.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

KAMEN
201 Nápisová kartuša
Situovanie: nad okenným otvorom hlavnej fasády kostola
Popis: Kamenný prvok je vložený nad okenný otvor hlavnej fasády a po stranách k nemu doliehajú štukové profilované šambrány okna. Prvok má tvar vertikálne orientovaného obdĺžnika uchyteného do muriva fasády 2 kovanými skobami v hornej a 2 v spodnej časti. Kartuša je reliéfná, tvarovaná ako renesančný štít v podobe listiny, so zaoblenou spodnou hranou dekorovanou rastlinnými úponkami s centrálnou volútou v spodnej časti. Bočné hrany sú konkávne prehnuté. Kartušu nesie anjel, držiaci v rukách jej bočné horné časti v podobe zrolovaných krajov. Anjel, resp. putti, stojaci za kartušou, má odhalené ramená, spoza ktorých vychádzajú smerom hore a do strán krídla. Má neutrálny výraz okrúhlej tváre, väčšie výrazné oči a krátke, mierne vlnité vlasy. Po stranách anjela je letopočet 1741 – na ľavej strane 17 a na pravej 41. V ploche kartuše je latinský nápis v 8 riadkoch, písaných majuskulou v negatíve, pričom text ukrýva chronostikon s väčšími písmenami: DEI VNIGENITO IESV CRVCIFIXO PEPARATORI HOMI- NIS HONORI POSVIT A ROZSNYOI KALVÁRIA IO. IACOBVS STER CVM CONSORTE SVA CATARINA STERA V preklade: Bohu jednorodenému, Ježišovi Ukrižovanému, obnoviteľovi ľudskej dôstojnosti, postavil Jakub Steer s manželkou Katarínou. Na kartuši sú zachované fragmenty zeleného náteru na pozadí, rám a vystupujúce prvky boli žltó-okrové, písmo čierne, väčšie písmená hnedé.
Materiál: kameň – pieskovec
Rozmery: 80 x 60 cm
Datovanie: 1741
Stav: narušený poveternostnými vplyvmi a menšími úbytkami hmoty na hranách, náter zachovaný v minimálnej miere
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Reštaurovať.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

DREVO
301 Jednokrídlová vstupná výplň – 1 ks
Situovanie: kostol, medzi sakristiou a presbytériom
Popis: Jednokrídlová výplň je plná, drevená, otvárateľná smerom do sakristie. Výplň je dvojité, zo strany sakristie zvlaková, tvorená vertikálnymi doskami spájanými dvomi horizontálnymi latkami s obvodovým profilovaním. Na ľavej strane sú 2 hákové závesy, na krídle majú tvar dekoratívneho kovaného trojlístka, pričom každý lístok má podobu prázdneho srdca. Krabicový zámok je poškodený a nefunkčný, kľučka mu chýba. Zo strany presbytéria má krídlo po obvode profilovanú lištu a v strede nad sebou 2 štvorcové kazety a obvodovou profiláciou. Kazety majú v strede každej hrany zalomenie dovnútra v podobe malého trojuholníka. Medzi kazetami je stopa po nezachovanom držadle. Kľučka sa nezachovala, len jej podložka s dekoratívnym barokovým tvarom s ornamentikou boltcov a rokají. Náter krídla zo strany presbytéria je tmavohnedý, zo strany sakristie je bez náteru.
Materiál: drevo, kovania – kov
Rozmery: 184 x 104 cm, zámok 14 x 24 cm, záves 26 x 26 cm
Datovanie: 1741
Stav: narušený – drevo vykazuje mechanické poškodenia, stopy po zavlhnutí, náter je uvoľnený a poškodený, krabicový zámok nefunkčný, hrdzavý, chýbajú kľučky
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Umelecko-remeselné obnoviť, opatriť ľanovým olejom s hnedým pigmentom. Kované prvky opatriť čiernym matným náterom.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

▲301

▼302

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

DREVO + KOV
302 Dvojkřídlá vstupná výplň – 1 ks
Situovanie: kostol, vstup do lode z hlavnej fasády
Popis: Výplň je vložená v otvore s polkruhovým záklenkom dosadajúcim na stojky podseknutím. Zo strany interiéru sú krídla drevené, zvlakovej konštrukcie, doskové, spájané dvojicou horizontálnych latiek a trojicou kovaných pásových závesov medzi nimi. Kované závesy sú osadené na háky a majú ukončenie v podobe zahrotených oválov. Na krídla sú uchytené nitmi a ich plocha je zdobená vybiťanou obvodovou linkou. Krabicový zámok chýba, je nahradený novodobou zástrčkou. Na západnej strane je v zošíkmenom ostení osadený kovaný hák, ktorým sa zaistuje krídlo dverí. V strede háku s polygonálnym prierezom je dekoratívna dvojité volúta, uchytená s hákom plným hranolčekom s vybiťaným štvorlístkom. Náter je čierny, v hornej časti smotanovobiely. Náter výplne zo strany interiéru je hnedý. Zo strany exteriéru je výplň opatrená kovanými plátmi spájanými vertikálnymi a horizontálnymi pásmi. Každé krídlo má po obvode pás, ďalší pás je vertikálny v strede šírky krídla a dopĺňajú ho 2 horizontálne pásy. Vertikálne pásy sú hore ukončené dekoratívnym kosoštvorcem. O podklad sú uchytené malými klinčekmi s kruhovými hlavičkami. Cez krídla vedú 2 horizontálne pásy s okami na osadenie visiacych zámkov. Náter krídel z exteriéru je čierny.
Materiál: drevo, zo strany exteriéru – kovové pláty
Rozmery: 1 krídlo – 266 x 83 cm, hák v ostení 83 cm, volúta 16 x 17 cm
Datovanie: 1741, kovaná časť z exteriéru – 1841
Stav: narušený, drevené časti sú narušené rozsúšením, v spodnej úrovni aj zavlhnutím, má aj menšie mechanické poškodenia, náter je uvoľnený, na niektorých miestach chýba, kovová časť je výrazne napadnutá hrdzou a náter opadaný
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Umelecko-remeselne obnoviť, drevené časti opatriť ľanovým olejom s hnedým pigmentom a kovové pláty antikoročným náterom a matným čiernym náterom.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

DREVO + KOV

303 Okenné výplne – 4 ks

Situovanie: kostol, SZ fasáda – 2 ks, JV fasáda – 2 ks

Popis: Loď má po 1 okne na SZ a JV strane, presbytérium jedno na SZ strane. Na JV strane presbytéria je nad vstupom do sakristie menšie okno. Je vložené v nike so segmentovým záklenkom a prudko zošikmeným parapetom. Výrez otvoru má horizontálny obdĺžnikový tvar, drevená výplň je dvojkrídlová, pričom každé krídlo je delené 2 vertikálnymi tabuľkami vedľa seba. Uzatvára sa obrtlíkom ukončeným guľôčkami. Zvyšné 3 okná sú v otvoroch so segmentovými záklenkami a zošikmenými parapetmi. Výplň obdĺžnikového, vertikálne orientovaného tvaru má segmentovo ukončený vrchol. Je delená pevným krížom. V spodnej časti výplne sú vedľa seba 2 vertikálne krídla delené na 2 tabuľky nad sebou. V hornej tretine výšky výplne sú vedľa seba menšie jednotabulkové krídla. Krídla sú dnu otvárateľné, uzatvárajú sa obrtlíkmi ukončenými guľôčkami. Náter výplní je hnedý.

Materiál: drevo

Datovanie: 2. polovica 19. storočia

Stav: narušený, drevené časti sú narušené rozsušením, má aj mechanické poškodenia, náter je uvoľnený, na niektorých miestach chýba, niektoré tabuľky sú rozbité, niektoré drevené prvky chýbajú (SZ okno lode – deliaca lišta tabuliek spodného krídla)

Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.

Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Umelecko-remeselné obnoviť, opatriť ľanovým olejom s hnedým pigmentom, doplniť chýbajúce časti a sklené tabule.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

DREVO	
304 Drevené rímasy zvonice – 2 ks	
Situovanie: zvonica – podstrešná korunná rímsa a rímsa manzardy	
Popis: Strecha zvonice má drevené profilované rímasy v dvoch úrovniach. Spodná je korunnou rímsou pod strechou a druhá je medzi dvojicou strešných plášťov manzardovej strechy. Rímasy sú bez povrchovej úpravy.	
Materiál: drevo	
Datovanie: 1741	
Stav: narušený poveternostnými vplyvmi	
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.	
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Umelecko-remeselne obnoviť a ošetriť proti drevokaznému hmyzu.	
	

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

KOV

401 Prevliekané mreže – 6 ks

Situovanie: kostol – okenné otvory

Popis: Mreže sa nachádzajú v rovnakých 4 okenných otvoroch so segmentovými záklenkami – 3 ks v lodi a 1 ks na SZ strane presbytéria. V okne na hlavnej fasáde tvorí mreže 5 vertikálnych tyčí, cez ktoré je kolmo prevlečených 5 horizontálnych tyčí. V oknách na bočných fasádach sú 4 vertikálne tyče a 7 horizontálnych. V menšom okne presbytéria nad sakristiou je 5 vertikálnych tyčí a 4 horizontálne. Sakristia má prevliekané mreže aj v zaslepenom okne so segmentovým záklenkom. Zamurovka je tehlová, bez omietky z exteriéru a pred ňou je mreža. Tvorí ju 4 vertikálne tyče a 4 zachované horizontálne tyče, ktoré sú prevliekané cez vertikálne. Jedna horizontálna – stredná tyč chýba. Tyče majú štvorcový prierez a sú kotvené do murovaných špaliet okna.

Materiál: kov

Rozmery: priemer tyče 1,5 x 1,5 cm

Datovanie: 1741

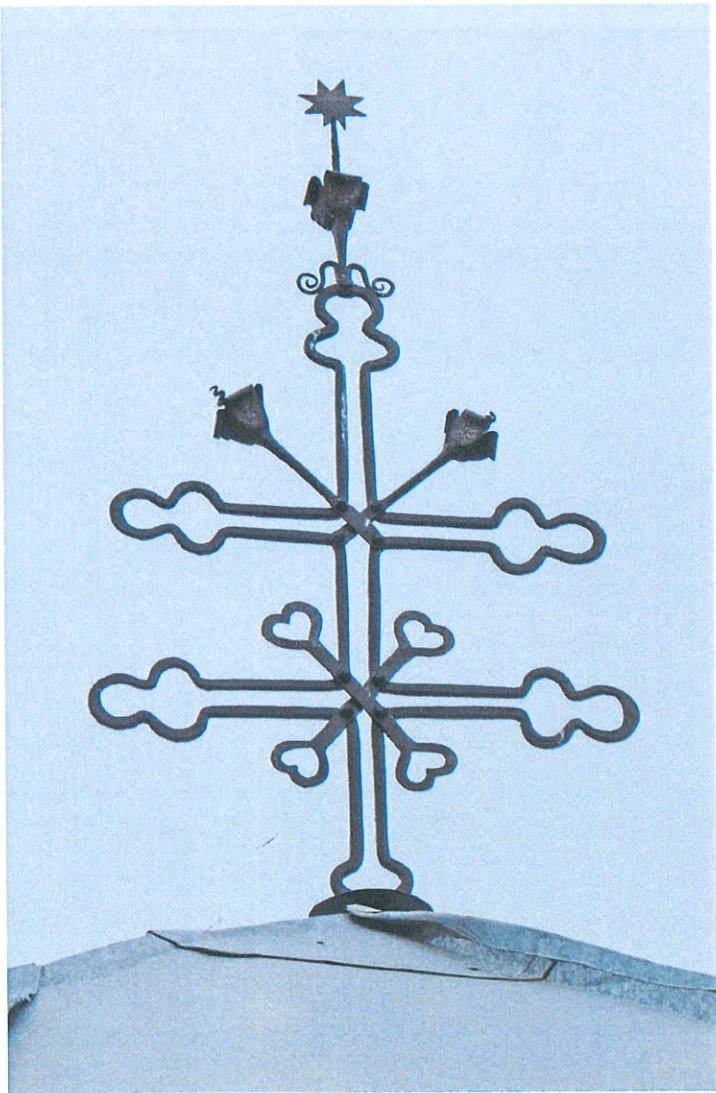
Stav: narušený, mreže sú skorodované a niektoré tyče mechanicky ohnuté

Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.

Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Umelecko-remeselné obnoviť, opatriť antikoróznym náterom a matným čiernym náterom. Poohýbané tyče vyrovnať.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

KOV
402 Kríž vo vrchole strechy kostola – 1 ks
Situovanie: vo vrchole valbovej strechy kostola na JZ strane
Popis: Kríž je dvojramenný, z úzkej kovanej pásoviny. Všetky ramená kríža sú tvorené obvodovými linkami ukončenými obojstranným oblúčikom a následným koncovým zaoblením. V styku spodného ramena a vertikálneho brvna sú prekrížené krátke tyčky ukončené na všetky 4 strany srdiečkami s prázdny vnútrom. S krížom sú spojené nitmi. V styku horného ramena sú prekrížené tyčky, smerujúce len hore, ukončené hore kovanými ružami. Opäť sú spojené nitmi. Vo vrchole kríža je kovaná ruža na krátkej stonke dekorovanej obojstrannými malými volútami z ruže priamo hore vychádza tyčka ukončená 8-cípou plochou hviezdou. Náter je čierny.
Materiál: kov
Datovanie: 1741
Stav: narušený skorodovaním, dekoratívne prvky sú poohýbané
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy demontovať a deponovať na vhodné miesto.
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Umelecko-remeselné obnoviť, opatriť antikoróznym náterom a matným čiernym náterom.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

KOV

403 Hrotica s krížom na zvonici – 1 ks

Situovanie: vo vrchole strechy zvonice

Popis: Na vrchol strechy zvonice je nasadená hrotica v podobe kužela na polygonálnom podstavci. Kužeľ je z medeného plechu, zdobený kanelúrami v pozitíve, ktoré sú mierne zatočené. Nad kužeľom je hrot, na ktorom je nasadený rovnoramenný kríž. Jeho ramená vychádzajú z dvojitého plechového venčeka v tvare kruhu. Tvoria ho tepané lístky po obvode. Ramená kríža sú vytvorené z obvodových pásov ukončených trojlístkom. Jednotlivé prvky sú spájané nitmi. Kríž mal pravdepodobne čierny náter.

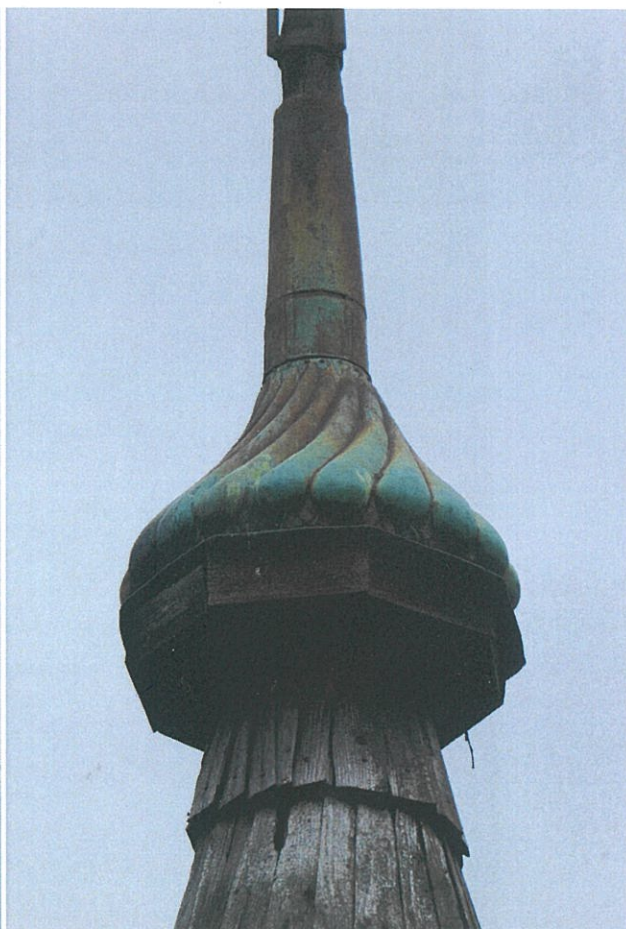
Materiál: kov

Datovanie: pravdepodobne 18. storočie

Stav: narušený skorodovaním

Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy demontovať a deponovať na vhodné miesto.

Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Umelecko-remeselne obnoviť, opatriť antikoročným náterom a matným čiernym náterom. Obnoviť pôvodný tvar dekoratívnych prvkov.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

OMIETKA
701 Štuková výzdoba fasád kostola
Situovanie: kostol – hlavná – JZ fasáda, JV a SZ fasáda
Popis: Na hlavnej fasáde je vstup s polkruhovým záklenkom, ktorý na ostenia dosadá podseknutím. Po obvode otvoru je štuková šambrána tvorená obvodovým profilovaním. Tvoria ho zaoblené lišty v negatívne i pozitívne a menšie pravouhlé ústupky. Vrcholový klenák má rovnakú profiláciu po svojej dĺžke, tvorenú kanelúrami. Nad vstupom je okenný otvor s plytkým segmentovým záklenkom, rámovaný štukovou profilovanou šambránou, ktorá sa vo výške záklenku dvíha v konkávno-konvexnom oblúku ku kamennej reliéfnej kartuši v strede. Popri ostení okna je hladká plocha bez výzdoby a až popri nej prebieha profilovaná šambrána. Okenné otvory JV fasády lode, SZ fasády lode a SZ fasády presbytéria sú totožné, majú segmentový záklenok a v lici fasády obvodový pravouhlý ústupok. Nad ním je vo vrchole klenák s pozdĺžnou profiláciou s kanelúrami. Náter všetkých prvkov je okrový.
Materiál: omietka, náter
Datovanie: 1741
Stav: narušený, omietka je uvoľnená a na hlavnej fasáde aj s výpadkami, najväčšie sú v spodnej úrovni vstupu a šambráne okna hlavnej fasády, kde pod oknom chýba celá časť šambrány
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Reštaurovať s doplnením chýbajúcich častí. Šambrány hlavnej fasády opatriť ružovým náterom, klenáky okien bočných fasád biele.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

OMIETKA

702 Nástenná maľba interiéru kostola

Situovanie: interiéru kostola – presbytérium a loď

Popis: V centre plackovej klenby lode je veľké kruhové zrkadlo s výjavom apoteózy sv. Heleny. V centre maľby je klačiaci anjel v bielom rúchu, držiaci veniec, pripravený pre sv. Helenu, ktorá je pod ním pri okraji kruhového výjavu. Vedľa anjela so svetlými vlasmi, otočeného k divákovi z jeho pravého profilu, sa popri oblakoch vznášajú 3 hlavičky anjelov s krídlami. Sv. Helena leží v posteli s vyvýšeným vankúšom, ktorý jej z pravej strany pridrža žena v okrovom odevu s bielou šatkou okolo krku a béžovou šatkou na hlave. Helena má svetlomodré odev v podobe košeľe s predným zapínaním a od pásu je zakrytá plachtou. Ruky má mierne rozopäté, zrak otáča hore k anjelovi, vlasy má dlhé, svetlé, mierne vlnité. Na nohách má položený veľký kríž hneď farby, ktorý pridržajú ďalšie osoby. Na pravej strane je to klačiaci muž, držiaci vrchol kríža. Má odetý farebný odev a šatku na hlave, je zobrazený z profilu a s bradou. Päť kríža drží muž na ľavej strane od svätice. Muž klačí, má modro-hnedý odev a bradu. Medzi ním a Helenou je biskup s bradou v ružovom ornáte zdobenom pásom s krížom, na hlave má mitru, okolo svätožiaru. V ľavej ruke drží berlu, pravú má položenú na kríži. V spodnej časti výjavu sedí na zemi muž, otočený k divákovi chrbtom, ktorý pravou rukou pridrža rameno kríža. Má hnedo-modrý odev. Vedľa neho na pravej strane sú uložené na zemi ešte ďalšie 2 kríže. Vľavo od biskupa a muža držiaceho kríž stojí muž so zopätými rukami, otočený k Helene. Má kráľovský modrý odev a na ňom žltý plášť lemovaný bielou kožušinou. Na hlave s tmavými vlasmi má korunu, okolo hlavny svätožiaru a zatvorené oči v modlitbe. Ide zrejme o syna sv. Heleny – cisára Konštantína Veľkého. Okolo uvedených osôb je zástup postáv, ktoré sa klaňajú svätici a vzdávajú jej úctu. Ide o ženy a mužov v bežných odevoch. Sú zoskupení po obvode polovice kruhového výjavu. Po okrajoch ich dopĺňa prírodná scenéria so skalami, kríkmi a stromami v pozadí. Po obvode výjavu sú ďalšie postavy združené v jednej štvrtine plochy. Sú otočení chrbtom k divákovi, jedna postava drží koruhvu zlatej farby so Kristovým monogramom – XP. V poslednej štvrtine výjavu je krajinka so skalami s kríkmi. Medzi skalami sú ešte učupené 3 postavy a vedľa nich na skale nápis: ÁDÁM GYULA 1934. Po obvode kruhového výjavu je široký pás iluzívnej architektúry v podobe obvodovej profilovanej rímsy a radu pilastrov, medzi ktorými sú festóny. Pilastre, rímsa festónov sú biele, s tieňovanými detailami, pozadie svetlookrové. V pandantívoch sú kruhové medailóny a po ich okrajoch v cvikloch trojuholníkové rastlinné ornamenty. V 3 medailónoch sú Arma Christi a v jednom kalich s hostiou a nápisom v nej IHS. Pozadie medailónov je modré. V jednom je kríž s prehodeným bielym plátom, kopija, palica s octovou špongiou a hracie kocky. V druhom medailóne je stĺp z Bičovania, palice na bičovanie a kohút, v treťom medailóne trňová koruna a palmová ratolesť s listinou s textom INRI. Obvodové klenbové pásy majú v 2 radoch iluzívne štvorcové kazety. Majú obvodovú bielu iluzívnu profiláciu a v okrovej ploche bielu rozetu. Pásy dosadajú na prístenné kútové pilastre s profilovanou rímsou. Ostenia okien majú nástennú maľbu tvorenú len jednoduchými zrkadlami s obvodovým rámom a okrovou vnútornou plochou. Po obvode otvoru je iluzívna výmalba tvorená architektonickým rámom. Nad záklenkom je rímsa dekorovaná centrálnou mušľou a opäť ornamentiku festónov a akantov. Maľba má sivo-okrovo-bielu farebnosť. Klenba presbytéria je valená s lunetovými výsečami. Päťka i driek majú sivý náter s iluzívnym mramorovaním, rímsy sú biele s okrovými a čiernymi linkami. Valené pásy zdobia dve pozdĺžne iluzívne zrkadlá s obvodovou profiláciou a trojicou štylizovaných rastlinných ornamentov. Samotná klenba má v centre rovnaký štylizovaný ornament, z ktorého vychádzajú linky deliace jednotlivé plochy klenby. Tieto plochy lemujú iluzívne rímsy, v kútoch a strede dlhšej strany sú ornamenty, vnútorná plocha má svetlomodré náter, na hranách klenby je okrový náter.

Materiál: omietka, náter

Datovanie: omietka 1741, nástenná maľba 1934, autor Július Adam

Stav: narušený, v omietke sú menšie trhliny, maľba je zanesená depozitmi špiny a prachu

Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.

Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Reštaurovať.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

DLAŽBA
801 Kamenná dlažba v lodi
Situovanie: loď kostola
Popis: V 2 plochách podlahy lode kostola je kamenná dlažba kladená do suchého lôžka. Je vyskladaná z rôzne veľkých obdĺžnikových platní. Plochy sú oproti zvyšnej dlažbe mierne zvýšené a po obvode je pás bez dlažby. Dlažba je bez povrchovej úpravy.
Materiál: kameň – pieskovec
Rozmery: plochy s dlažbou 390 x 490 cm
Datovanie: 1741
Stav: mierne narušený, niektoré dlaždice sú uvoľnené a majú mechanické poškodenia s menšími výpadkami, plochu okolo tvorí len násyp
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Kamennú dlažbu očistiť a preškárovať pieskom. Plochy v lodi sú oproti centrálnej dlažbe zvýšené a po obvode dlažba chýba, je odrytý zásyp. Preto sa odporúča po obvode tejto zvýšenej plochy dlažby osadiť drevený stupeň.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

DLAŽBA	
802 Kamenná dlažba v sakristii	
Situovanie: sakristia kostola	
Popis: Dlažba je tvorená plochými kameňmi s neopracovanými hranami, kladenými do suchého lôžka. Bez povrchovej úpravy.	
Materiál: kameň – pieskovec	
Datovanie: 1741	
Stav: narušený zavlhnutím	
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.	
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Kvôli výraznému zavlhnutiu sa odporúča dlažbu vybrať s označením pôvodnej skladby a po vyriešení problému na základe sanačného projektu ju nanovo uložiť, ideálne opätovne do suchého lôžka.	
	

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS SOND A NÁLEZOVÝCH SITUÁCIÍ

Etapizácia vývoja:

1. stavebná etapa – (M1, S1, O1) – 1741
2. stavebná etapa – (M2, S2, O2) – 1798
3. stavebná etapa – (O3) – 1841
4. stavebná etapa – (M3, S3, O4) – 2. polovica 19. storočia
5. stavebná etapa – (M4, O5) – 1. polovica 20. storočia
6. stavebná etapa – (M5, S4) – 80. - 90. roky 20. storočia

Stratigrafia murív a spojív:

Murivá:

v objekte neboli objavené žiadne kolkované tehly

M1 – miešané tehlovo-kamenné lomové, ohrada len kamenné (1. stavebná etapa, súvisí s S1, O1), tehly 25 x 17 x 5 – 5,5 cm

M2 – tehlové (2. stavebná etapa, súvisí s S2, O2)

M3 – miešané tehlovo-kamenné lomové (4. stavebná etapa, súvisí s S3, O4)

M4 – oporný múr okolo kostola – betón s výrazným podielom riečneho štrku (5. stavebná etapa, súvisí s O5)

M5 – tehlové (6. stavebná etapa, súvisí s S4)

Spojivá (malty):

S1 – svetlosivá, sypká, hrubozrnná, zrnká vápna do priemeru 0,5 cm, drobné čierne kamienky (1. stavebná etapa, súvisí s M1)

S2 – hnedá, sypká, vápenno-hlinitá, jemnozrnná (2. stavebná etapa, súvisí s M2)

S3 – sivá, pevná, hrubozrnná, výrazné čierne a sivé kamienky do priemeru cca 1 cm (4. stavebná etapa, súvisí s M3)

S4 – sivé, pevné, jemnozrnné, svetlosivé kamienky do priemeru 0,5 cm, čierne kamienky 0,1 – 0,2 cm, ostrá v lome (6. stavebná etapa, súvisí s M5)

Omietky:

O1 – vápenná, hrubozrnná, s drobnými zrnkami vápna a čiernymi kamienkami (1. stavebná etapa)

O2 – hnedá, sypká, vápenno-hlinitá, jemnozrnná (2. stavebná etapa)

O3 – sivá, pevná, drobné pieskovcové kamienky a zrnká vápna (3. stavebná etapa)

O4 – sivá, pevná, hrubozrnná, výrazné čierne a sivé kamienky do priemeru cca 1 cm (4. stavebná etapa)

O5 – hnedosivá, s podielom cementu, hrubozrnná, so štrkom až do priemeru 2 cm, súdržná (5. stavebná etapa)

Popisy náleзовých situácií a sond

Číslovanie náleзовých situácií a sond: č. miestnosti/ č. sondy, resp. náleзовej situácie

Označenie:

O – ohradný múr

K – kostol interiér

F – kostol fasády

B – Kaplnka Božieho hrobu

Z – zvonica

rozмеры sond: výška x šírka x hĺbka

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS SOND A NÁLEZOVÝCH SITUÁCIÍ

O1 nálezová situácia	
situovanie:	ohradný múr, SV strana, nižšie pod úrovňou plošiny Golgoty a nad úrovňou Kaplnky Božieho hrobu
nález:	- 3 niky s pôvodne segmentovými záklenkami, zachované torzálné, majú zachované ostenia a 2 z nich aj nábehy záklenkov, vytvorené v kamennom lomovom murive M1, S1, murivo je zavlhluté - rozmery ník: severná – A: š. 125 cm, h. 25 cm, B: š. 130 cm, h. 28 cm, južná – C: š. 136 cm, h. 22 cm - medzi nikami je 65 cm - spodná úroveň ník je prisypaná sutinou - nika C je v najhoršom stave, nemá žiadny nábeh záklenku
vyhodnotenie:	V tejto polohe mala ohrada 3 niky blízko seba, ktoré boli plytké a mali segmentový záklenok. Vznikli v 1. stavebnej etape (1741). Pozri O5.

O2 nálezová situácia	
situovanie:	SV časť ohradného múra, uskočená časť pri úrovni plošiny Golgoty
nález:	- z vnútornej strany ohradného múra je nika s nezachovanou hornou časťou, uskočená časť ohrady má šírku 260 cm, nika vytvorená v M1, S1 je v dezolátnom stave, nemá zachované ostenia, spodná časť je prisypaná sutinou
vyhodnotenie:	Nika v ohradnom múre vznikla v 1. stavebnej etape (1741), bola plytká, identická ako nika oproti v nálezovej situácii O4. Podľa historických údajov a katastrálnej mapy stála pri nej kaplnka.

O3 nálezová situácia	
situovanie:	severná časť ohradného múra z vnútornej strany, pri úrovni zeme
nález:	- na kamennom murive M1, S1 sú zachované zvyšky omietky s fragmentmi bieleho náteru - omietka je ťažko identifikovateľná, je zavlhlutá a zvetraná, pravdepodobne O4
vyhodnotenie:	Ohrada z 1. stavebnej etapy (1741) bola opatrená omietkou a bielym náterom.

O4 nálezová situácia	
situovanie:	SZ časť ohradného múra, uskočená časť pri úrovni plošiny Golgoty
nález:	- z vnútornej strany ohradného múra je nika v M1, S1 s nezachovanou hornou časťou, bez zachovaného nábehu záklenku, šírky 160 cm, hĺbky 27 cm, nika je od nárožia vzdialená 95 cm - aj keď nika nemá zachovaný ani nábeh záklenku, predpokladáme, že bol segmentový podľa zachovaných ník v situáciách O1 a O5 - zadná strana niky (z exteriéru ohrady) je narušená, murivo je poškodené a nesúdržné
vyhodnotenie:	V tejto polohe bola plytká nika, ktorá vznikla s ohradou v 1. stavebnej etape (1741), jej výšku nepoznáme. Pozri O2. Podľa historických údajov a katastrálnej mapy stála pri nej kaplnka.

O5 nálezová situácia	
situovanie:	ohradný múr, SZ strana, nižšie pod úrovňou plošiny Golgoty a nad úrovňou Kaplnky Božieho hrobu
nález:	- 3 niky vytvorené v M1, S1, zachované torzálné, majú zachované ostenia, ale bez záklenkov i bez nábehov záklenkov - rozmery ník: D južná š. 135 cm, h. 27 cm, E stredná š. 140 cm, h. 28 cm, F severná š. 110 cm, h. 25 cm, medzi nikami je 85 a 65 cm - spodná úroveň ník je prisypaná sutinou
vyhodnotenie:	V tejto polohe existovali 3 plytké niky z 1. stavebnej etapy (1741), ktoré mali rovnaké tvary ako niky na protilahlej strane (pozri O1), boli zaklenuté segmentovými záklenkami.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS SOND A NÁLEZOVÝCH SITUÁCIÍ

K1	
situovanie:	sakristia kostola, pri pravom ostení vstupu z presbytéria, od úrovne podlahy 136 cm
rozmary:	plošná sonda, 38 x 13 + 16 cm
dôvod vykonania sondy:	overenie primárnosti vstupu
nález:	- kamenné murivo M1, S1, pred ním líce vytvorené z tehlového muriva M3, S3, pričom tehly sú ukladané na plocho - M1, S1 je murované zároveň s ostením vstupu - omietka O4 s bielym náterom, na ňom svetlookrový a dnešný okrový náter
vyhodnotenie:	Vstup vznikol v 1. stavebnej etape (1741), v 3. etape (1841) bol múr upravený, zrejme aj v súvislosti s odkopaním kostola, ktorý bol dovtedy z exteriéru polozapustený v teréne.
K2	
situovanie:	sakristia kostola, severný kút, od úrovne podlahy 136 cm
rozmary:	plošná sonda, 37 x 10 + 9 cm
dôvod vykonania sondy:	overenie previazania murív
nález:	- v hĺbke 9 cm je kamenné previazané murivo M1, S1 - plenta z ílovej hliny v hrúbke 9 cm, na nej omietka s primárnym svetlookrovým náterom
vyhodnotenie:	Sakristia je pôvodná z 1. stavebnej etapy (1741), stavaná súčasne s kostolom. Zadná stena sakristie musela výrazne vlnúť a preto ju opatrili hrubšou vrstvou ílu.
K3	
situovanie:	sakristia kostola, JV múr, na ľavej strane záklenku niky, od úrovne parapetu niky 117 cm
rozmary:	plošná sonda, 14 x 25 cm
dôvod vykonania sondy:	overenie primárnosti otvoru
nález:	- kamenný záklenok M1, S1, omietka len jediná O4
vyhodnotenie:	Otvor je primárny z 1. stavebnej etapy (1741).
K4	
situovanie:	sakristia kostola, JV múr, zadná stena niky a styk s jej pravým ostením, od úrovne parapetu 65 cm
rozmary:	plošná sonda, 17 x 19 + 9 cm
dôvod vykonania sondy:	overenie primárnosti niky
nález:	- previazané M1, S1, omietky nekompaktné a poškodené
vyhodnotenie:	Nika je primárna z 1. stavebnej etapy (1741), slúžila ako odkladacia nika.
K5	
situovanie:	sakristia kostola, JV múr, pri pravom ostení niky, od úrovne podlahy 153 cm, od ostenia 6 cm
rozmary:	plošná sonda, 43 x 23 cm
dôvod vykonania sondy:	overenie primárnosti niky
nález:	- 9 cm od ostenia je omietka O1 osekaná a doplnená novšou O5
vyhodnotenie:	Nika mohla mať osadenú výplň, po ktorej odstránení sa plocha vyplnila omietkou. Zachovaná omietka je z 1. pol. 20. stor.
K6	
situovanie:	presbytérium kostola, pri pravom ostení vstupu do sakristie a pilastrom, od úrovne podlahy 135 cm
rozmary:	plošná sonda, 15 x 25 + 7 cm
dôvod vykonania sondy:	overenie primárnosti vstupu a pilastra
nález:	- previazané murivá M1, S1

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS SOND A NÁLEZOVÝCH SITUÁCIÍ

vyhodnotenie:	Pilaster je primárny, z 1. stavebnej etapy (1741).
---------------	--

K7 reštaurátorská sonda	
situovanie:	loď kostola, SZ stena, pod parapetom okna
rozmary:	plošná sonda – reštaurátorská, 95 x 110 cm
nález:	- pod súčasnou výmalbou je malba z prelomu 19./ 20. storočia, s barokovou ornamentikou na okrovom podklade
vyhodnotenie:	Dnešná malba z roku 1934 prekryla malby z prelomu 19./ 20. stor. s barokovými ornamentmi (rozviliny).

F1	
situovanie:	kostol, SZ fasáda lode kostola, od úrovne zeme 75 cm, od západného nárožia 280 cm
rozmary:	plošná sonda, 106 x 50 cm
dôvod vykonania sondy:	overenie vrstvenia omietok
nález:	- M1, S1, viditeľná diagonálna línia v omietke vedúca hore smerom k presbytériu - spodná časť fasády O3, cez ňu O5
vyhodnotenie:	Kostol bol postavený ako čiastočne zapustený v teréne, ktorý smerom k presbytériu stúpá. Bol odkopaný v 3. stavebnej etape (1841).

F2	
situovanie:	kostol, SZ fasáda lode kostola, od úrovne zeme 205 cm, od severného nárožia 210 cm
rozmary:	plošná sonda, 45 x 8 cm
dôvod vykonania sondy:	overenie vrstvenia omietok
nález:	- M1, S1, viditeľná diagonálna línia v omietke vedúca hore smerom k presbytériu - spodná časť fasády O3, cez ňu O5
vyhodnotenie:	Kostol bol postavený ako čiastočne zapustený v teréne, ktorý smerom k presbytériu stúpá. Bol odkopaný v 3. stavebnej etape (1841).

F3	
situovanie:	kostol, SZ strana kostola, styk fasády presbytéria a lode, od úrovne zeme 135 cm
rozmary:	plošná sonda, 30 x 18 + 6 cm
dôvod vykonania sondy:	overenie previazania murív
nález:	- previazané murivá M1, S1
vyhodnotenie:	Presbytérium vzniklo súčasne s loďou v 1. stavebnej etape (1741).

F4	
situovanie:	kostol, SV fasáda presbytéria, od úrovne zeme 270 cm, od severného nárožia 210 cm
rozmary:	plošná sonda, 45 x 28 cm a na overenie ďalšie 3 menšie sondy popri nej vo vodorovnej línii
dôvod vykonania sondy:	overenie línie pôvodného terénu
nález:	- vodorovná línia prebieha vo výške 285 cm od úrovne zeme - línia je vytvorená zatlačením omietky zrejme prstom v O1 - pod líniou je omietka O3
vyhodnotenie:	Kostol bol postavený ako čiastočne zapustený v teréne. Sonda odkryla výšku úrovne terénu. Kostol bol odkopaný kvôli zavlhaniu v 3. stavebnej etape (1841).

F5 nálezoá situácia	
situovanie:	kostol, SV fasáda presbytéria, pri severnom nároží vo výške pod korunou múra
nález:	- pod omietkou O5 je viditeľná línia korunnej rímsy, ktorá je osekaná
vyhodnotenie:	Fasáda mala korunnú rímsu ukončenú pri nároží.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS SOND A NÁLEZOVÝCH SITUÁCIÍ

F6	
situovanie:	kostol, JV fasáda sakristie, pod okenným otvorom, od južného nárožia 110 cm, od zeme 150 cm
rozmary:	plošná sonda, 100 x 90 cm
dôvod vykonania sondy:	overenie vrstvenia omietok
nález:	- od úrovne zeme 190 cm je plytký odskok muriva – spodná časť fasády má mierne presunutú lície do cca 5 cm – je to línia pôvodného terénu - murivo fasády celoplošne M1, S1 - nad líniou O1 a fragmenty O3 vo forme vysprávky s bielym náterom - O5 v hrubšej vrstve
vyhodnotenie:	43 cm pod parapetom okna prebieha línia výšky pôvodného terénu, zníženého do dnešnej úrovne pri obnove v roku 1841.

F7 nálezová situácia	
situovanie:	kostol, JV fasáda lode, pri styku s presbytériom
nález:	- nález línie úrovne pôvodného terénu - v kúte medzi presbytériom a lodou je pilier 35 x 65 x 210 cm, ktorý bol pod úrovňou terénu - všetky murivá sú M1, S1 - odtlačok siaha do výšky 255 cm nad pilierom - pod líniou je O3 a O5
vyhodnotenie:	Kostol bol postavený ako čiastočne zapustený v teréne, ktorý smerom k presbytériu stúpá. Bol odkopaný v 3. stavebnej etape (1841).

F8	
situovanie:	kostol, JV fasáda lode, okenný otvor, jeho ostenie
nález:	- vnútorné ostenie okna – úprava M3, S3, po obvode otvoru je na líci fasády biela maľovaná špaleta
vyhodnotenie:	Otvor bol upravovaný v 3. stavebnej etape (1841).

F9 nálezová situácia	
situovanie:	kostol, hlavná fasáda – styk pilastra a nárožia na východnej strane
nález:	- O1, predná strana pilastra biela, bočná ružová, plocha nárožia tmavočervená - 2. náter biely, potom okrový
vyhodnotenie:	Primárny náter fasády z 1. stavebnej etapy (1741) bol tmavočervený, pilastre mal ružové okraje a bielu prednú plochu.

B1 nálezová situácia	
situovanie:	Kaplnka Božieho hrobu, hlavná fasáda, severne od vstupu
nález:	- zamurovaná nika 48 x 53 cm, výška od zeme nie je známa kvôli násypu - nika vytvorená v M1, S1, O1, zamurovaná M3, S3 - tehly zamurovky 27 x 14,5 x 6 cm
vyhodnotenie:	Plytká nika z 1. stavebnej etapy (1741) mala pôvodne spolu s druhou nikou na opačnej strane vstupu symbolický význam – išlo o pečate Annáša a Kajfáša. Zamurovali ju v roku 1854.

B2 nálezová situácia	
situovanie:	Kaplnka Božieho hrobu, hlavná fasáda, východne od vstupu
nález:	- zamurovaná nika 48 x 53 x 16 cm, výška od zeme nie je známa kvôli násypu - nika vytvorená v M1, S1, O1, mala biely náter s obvodovou okrovou páskou, zamurovaná M3, S3
vyhodnotenie:	Plytká nika z 1. stavebnej etapy (1741) mala pôvodne spolu s druhou nikou na opačnej strane vstupu symbolický význam – išlo o pečate Annáša a Kajfáša. Zamurovali ju v roku 1854.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS SOND A NÁLEZOVÝCH SITUÁCIÍ

B3 nálezová situácia	
situovanie:	Kaplnka Božieho hrobu, hlavná fasáda, vstup – jeho zvyšok na východnej strane
nález:	- po vstupe s lomeným záklenkom sa zachovali len nábehy v murive M1, S1 - zvyšky príľahlej O1 - výška vstupu nie je známa kvôli násypu
vyhodnotenie:	Vstup do kaplnky bol vytvorený primárne s lomeným záklenkom v 1. stavebnej etape (1741).

B4 nálezová situácia	
situovanie:	Kaplnka Božieho hrobu, interiér, kúty s nábehmi po klenbe
nález:	- steny kaplnky M1, S1, nábehy klenby tehlové M1, S1, zvyšky omietky O1 s bielym náterom - nábehy majú šírku 43 – 45 cm
vyhodnotenie:	V interiéri sa zachovali zvyšky nábehov valenej klenby, dosadajúcej na SZ a JV múr a s lunetovou výsečou na každej uvedenej strane. Vznikla primárne s kaplnkou v 1. stavebnej etape (1741). Zanikla v polovici 20. storočia.

B5 nálezová situácia	
situovanie:	Kaplnka Božieho hrobu, interiér, JV múr, interiér
nález:	- v strede steny je malý otvor bez výplne 22 x 20 cm – je súčasťou zamurovky M3, S3 pôvodného okna vytvoreného v M1, S1 - pôvodné okno malo lomený záklenok, vytvorené primárne s kaplnkou M1, S1 - rozmer pôvodného okna 130 x 94 cm - v okienku je viditeľná mreža pôvodného okna, ktorá ostala zachovaná v zamurovke, má prút prierezu 1,5 cm
vyhodnotenie:	Kaplnka vznikla v 1. stavebnej etape (1741) a mala lomené okno. Vo 4. etape (1854) bolo zamurované a ponechal sa len dnešný malý otvor.

B6 nálezová situácia	
situovanie:	Kaplnka Božieho hrobu, interiér, SV strana, nika Božieho hrobu
nález:	- nika so stlačeným valeným záklenkom M1, S1, O1 s bielym náterom - vo vnútri je vložená mladšia hmota M3, S3
vyhodnotenie:	Nika Božieho hrobu bola pôvodne (1741 – 1. stavebná etapa) väčšia, vo 4. stavebnej etape (1854) sa do nej vložila nová hmota s menšou nikou.

Z1	
situovanie:	zvonica, západná strana, interiér, pri SZ kúte, od úrovne podlahy 165 cm
rozмеры:	plošná sonda, 35 x 35 cm
dôvod vykonania sondy:	overenie existencie niky
nález:	- v kúte je murivo M1, S1, O1, ktoré tvorilo ostenie niky - zamurovka M2, S2, O2
vyhodnotenie:	Zvonica vznikla v 1. stavebnej etape (1741), mala bočné niky, ktoré sa v 2. etape (1798) zamurovali.

Z2 nálezová situácia	
situovanie:	zvonica, severná fasáda, nad záklenkom vstupu
nález:	- M1, S1, O1 s primárnym tmavočerveným náterom, druhý náter biely - O1 s 2 nátermi je presekaná a je vložené tiahlo - kované tiahlo prebieha vodorovne ponad záklenok a pokračuje po celom obvode zvonice - tiahlo je vložené v O4
vyhodnotenie:	Zvonica vznikla v 1. stavebnej etape (1741), v 2. stavebnej etape (1798) bola po obvode koruny stiahnutá kovaným tiahlom.

VÝSKUM A ANALÝZA PRAMEŇOV A LITERATÚRY, ARCHÍVNY VÝSKUM

Podkladom pre definovanie analýzy vývoja kalvárie v Rožňave boli doposiaľ publikované materiály, mapové dokumenty a fotografie. Dejinám kalvárie sa venovali viacerí autori, avšak všetci vychádzajú z najstaršej publikovanej literatúry od L. Telgártiho, ktorý text o kalvárii publikoval v časopise *Magyar Sion* v roku 1866.¹ Neskôr v roku 1942 sa kalvária popisuje v publikácii *Rozsnyó műemlékei* od Judit Gangel. Text je stručne doplnený o informácie o nástenných maľbách z roku 1934.² Žiadny, ani z mladších zdrojov, neposkytuje podrobnejšie informácie o jednotlivých obnovách kalvárie a o konkrétnych zásahoch.

Súpis pamiatok uvádza, že kalvária je „...baroková, s neskoršími úpravami. Stavbu začali roku 1841, pôv. bolo sedem malých zastávkových kaplniek, z ktorých ostalo šesť (Olivová hora, Bičovanie, Korunovanie trní, Golgota, Urižovanie, Uloženie do hrobu) a záverečná kaplnka na temene vrchu. Malé kaplnky obnovené r. 1866 a opatrené novými reliéfmi, dodanými z Mníchova. Horná záverečná kaplnka so štvorcovým pôdorysom a s polkruhovou apsidou je zaklenutá kupolou...“.³ Informácie sú mylné, v roku 1841 bola kalvária obnovovaná a v čase vydania Súpisu pamiatok už existovali súčasné zastavenia z roku 1911. Popisovaná horná kaplnka je kostolom, ktorého presbytérium nemá polkruhovou apsidu, ale je pravouhlo ukončené a bez kupoly.

Všetky aktuálne dostupné poznatky o kalvárii zhrnula publikácia *Kalvárie a krížové cesty na Slovensku*⁴ z roku 2002 a Aktualizačný list kultúrnej pamiatky z roku 2016⁵. Kým informácie z roku 2002 uvádzajú vznik dnešných zastavení – kaplniek krížovej cesty v 40. rokoch 20. storočia, Aktualizačný list už pracuje s novšou informáciou o ich vzniku v roku 1911. Článok o kalvárii z roku 2011 uvádza vznik kaplniek v 30. rokoch 20. storočia.⁶ Keďže kaplnky zastavení neboli predmetom architektonicko-historického výskumu, preberá sa ich vznik v roku 1911.

Ďalším zdrojom boli historické mapy. Na mape z roku 1870 sú zakreslené ešte stojace kaplnky v areáli vo vnútri ohradného múra.

Historických fotografií sa nezachovalo veľa a nepodarilo sa objaviť žiadnu fotografiu Božieho hrobu s ešte existujúcou strechou ani kaplniek v areáli kalvárie pri ohradnom múre. Zachované fotografie ale umožňujú poznať najmä podobu zvonice s príslušným múrom, ale i exteriéru kostola.

1 TELGÁRTI, Lipót: A rozsnyói kalvária. In: *Magyar Sion*, 4, 1866, s. 857 – 860.

2 GANGEL, Judit: *Rozsnyó műemlékei*. A budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Művészettörténeti és Keresztényrégészeti Intézetének dolgozatai, 77. Budapest 1942.

3 Kol. autorov. *Súpis pamiatok na Slovensku I*. Bratislava : Obzor, 1969, s. 54.

4 ČIČO, M. - KALINOVÁ, M. - PAULUSOVÁ, S. *Kalvárie a krížové cesty na Slovensku*. Bratislava : Pamiatkový úrad, 2002, s. 298 – 299.

5 Aktualizačný list kultúrnej pamiatky a návrh na zmenu evidencie NKP. E. Kušnierová, D. Gdovinová Tomášová, 2016. Archív KPÚ Košice, pracovisko Rožňava.

6 KUŠNIEROVÁ, Edita. *Rožňavská kalvária*. Publikované 13.5.2011. Internetové noviny InfoRožňava. [https://www.inforoznavna.sk/vsetky-clanky/roznavska-kalvaria 20.8.2017]

Kalvária bola postavená na vrchu Szőlőmál (viničný svah), odkiaľ bola dobre viditeľná z mesta a prístupná priamou cestičkou so 7 kaplnkami zastavení. Od polovice 20. storočia kalvária pomaly chátra.

1. stavebná etapa/ 1741

Stavbu kalvárie nad mestom inicioval vtedajší farár – jezuita František Szabó.¹ Zachovala sa listina z roku 1734, v ktorej arcibiskup Imrich Esterházy povoľuje stavbu kalvárie.² Realizovala sa aj vďaka donátorovi Jakubovi Steerovi a jeho manželke Kataríne, o čom informuje aj nápisová kartuša na hlavnej fasáde kostola. Latinský text: DEI VNIGENITO / IESV CRVCIFIXO / REPARATORI HOMI-/ NIS HONORI POSVIT / IO. IACOBVS STEER / CVM CONSORTE SVA / CATARIN. V preklade: Bohu jednorodenému, Ježišovi Ukrižovanému, obnoviteľovi ľudskej dôstojnosti, postavil Jakub Steer s manželkou Katarínou. Po stranách kartuše a zároveň aj chronostikon textu uvádzajú rok 1741. Na Slovensku mali najväčšiu zásluhu na stavbe kalvárii jezuiti, vďaka ktorým sa okrem Rožňavy postavili kalvárie v Košiciach, Prešove, Banskej Bystrici, Banskej Štiavnici, Komárne, Humennom, Kláštore pod Znievom.

Judit Gangel vo svojej publikácii o pamiatkach Rožňavy píše, že „kalvária je z umeleckého hľadiska bezvýznamné dielo.“³ Predpokladáme, že konštatovanie sa týkalo hnutelných pamiatok a reliéfov kaplniek. Kalvária predstavovala ucelený architektonický súbor s premyslenou dispozičnou schémou. Kaplnky zastavení viedli od mesta a pokračovali v samotnom areáli kalvárie s murovanou ohradou a vstupom cez zvoniu. Areál pozdĺžneho pôdorysu sa nachádza v stúpajúcom teréne a v jeho hornej časti bola vytvorená murovaná veľká plošina s trojicou kamenných krížov symbolizujúca Golgotu. V časti tesne pod Golgotou bol ohradný múr v pôdoryse symetricky tvarovaný, so zaoblením a v polohe vedľa plošiny s kolmým zalomením. V zalomení i pod ním sa v ohrade nachádzali plytké niky. V polohe zalomenia išlo o niky na takmer celú jeho šírku (nálezoové situácie O2, O4) a boli tu vložené kaplnky. Pod nimi boli v ohradnom múre trojice užších ník (nálezoové situácie O1, O5). Mali segmentové záklenky a boli plytké, s hĺbkou cca 27 cm. Nezachovali sa v nich žiadne stopy po omietke, spodnú úroveň majú prisypanú sutinou. Nižšie pod týmito trojicami ník sa nachádzali ďalšie murované kaplnky. Kaplnky sa dodnes nezachovali, resp. nie sú čitateľné v teréne. Sú ale zachytené na katastrálnej mape z roku 1870. Spolu mala kalvária 7 kaplniek s olejomalbami.⁴ Kaplnky mali v roku 1866 osadené nové reliéfy s výjavmi zastavení: Ježiš v Getsemantskej záhrade, Bičovanie Krista, vľavo od Kaplnky Božieho hrobu bola Kaplnka Ukladanie do hrobu, pod ňou nižšie Nesenie kríža, na pravej strane pri ohradnom múre bola Kaplnka Korunovania trním a nad ňou Kaplnka Krista na kríži. Jedna zo 7 kaplniek bola pred rokom 1866 zbúraná, keďže stála „na menej vyhovujúcom mieste, pri stĺpe brány jedného hostinca“.⁵ Predpokladáme, že reliéfy nahradili rovnakú tému zastavení ako mali pôvodné kaplnky. Kaplnky sa dodnes nezachovali, len západne od zvonice je torzo jednej z kaplniek (pozri fotodokumentácia). Má zaoblené ukončenie a nárožie spevnené, resp. zdobené

1 František Szabó (Franciscus Szabó) bol rožňavským farárom v rokoch 1730 – 1735. IN NÉMETHY, Ludovicus: Series Parochiarum et parochorum archidioecesis Strigoniensis. Strigonii: Typis Gustavi Buzárovits 1894, s. 400.

2 Listina bola uložená v archíve rožňavskej fary. Text: „*Emericius Dei gratis S.romani Imperii princeps e Comitibus Esterházy de Galantha, Ecclesiae Metropolitanae Strigoniensis AEppus, Sacrae Sedis apostolicae Legatus natus, Primas Regni Hungariae, Ejusdem Summus et Secretarius Cancellarius, Comitatus Strigoniensis Supremus ac perpetuus Comes, S. Cesareeque Mattis Actualis Intimus Status et Consilii Reggii Lttlis Hungarici Consiliarius, necnon unus e Iudicibus cantes quibus expedit universis; Quod Nos ad augendam in animis fidelium Passionis cultum, et gratam erga patientem Francisco Szabó, Societatis JESV Residentiae Rosnaviensis Superiori et Oppidi Nostri Rosnaviae Parcho eridendi Montem Calvariae, ac pro Capella primum lapidem imponendi, eudem porro Montem Calvariae, cum Capella primum lapidem imponendi, eudem porro Montem Calvariae, cum Capella sua, Caeterisque accessoriis curae perpetuae Parochi praesentis, ac futurorum concrediderimus. In quorum fidem hasce sigillo Offii Nostri, et propriae manus subscriptione munitas Eidem dandas duximus, et concedendas. Posonii in Curia Nostra AEppali. Posonii Die Septima Mensis Aprilis, Auuo Domini Millesimo Septingentesimo Trigesimo Qutro. P. Emericus*“ IN TELGÁRTI, Lipót: A rozsnyói kalvária. In: Magyar Sion, 4, 1866, s. 858.

3 GANGE, Judit: Rozsnyó műemlékei. A budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Művészettörténeti és Keresztényrégészeti Intézetének dolgozatai, 77. Budapest 1942, s. 51.

4 TELGÁRTI, Lipót: A rozsnyói kalvária. In: Magyar Sion, 4, 1866, s. 859.

5 TELGÁRTI, Lipót: A rozsnyói kalvária. In: Magyar Sion, 4, 1866, s. 859.

ANALÝZA VÝVOJA KULTÚRNEJ PAMIAHKY

nárožnou plytkou lizénou. Sedem zastavení mali kalvárie typu Sedem pádov Krista a boli obľúbené najmä v nemeckom prostredí a aj vo Viedni. Sedem zastavení má napr. aj kalvária v Banskej Bystrici, končiaca v Španej Doline, postavená okolo roku 1663.⁶

Zhruba v strede ohradeného areálu, nad kostolom, stála najväčšia kaplnka – Kaplnka Božieho hrobu. Mala obdĺžnikový pôdorys so vstupom na JZ strane, teda od kostola. Po stranách mala po jednom okne, pričom otvory mali lomené záklenky (nálezová situácia B5 a historické fotografie). Vďaka tejto skutočnosti sa doteraz uvažovalo, že kaplnka vznikla až v 19. storočí ako neogotická. Lomené záklenky boli ale postavené zámerne. Prvé kaplnky Božieho hrobu sa stavali podľa vzoru stavby originálneho hrobu v Jeruzaleme, s polygonálnym uzáverom, slepými arkádami na fasáde a vežičkou na streche. Jediná kaplnka tohto typu, zachovaná u nás, je v Španej Doline, postavená v roku 1713. Slepé arkády majú lomené oblúky. Rovnaká bola aj na bratislavskej kalvárii. Až vyše 20 takýchto kaplniek sa zachovalo v Čechách. Napr. v Slaném z roku 1665, v Zderazi z roku 1721, Praha – Petřín z roku 1738 má kaplnka lomené okná aj vstup, objavujú sa aj lomené arkády fasád. Boží hrob v Jeruzaleme má arkády polkruhové, avšak Bazilika aj lomené. Predlohou pre stavbu kaplniek Božieho hrobu v baroku sa stalo dielo Amica Bernardina z roku 1620.⁷ Na kaplnkách Božieho hrobu sa na hlavnej fasáde uplatňovali nad vstupom 3 symbolické rámy alebo niky s obrazmi, ktoré symbolizovali pečať Piláta v strede a po stranách Annáša a Kaifáša. Zároveň sa uplatňovala aj symbolika závor hrobu v podobe horizontálnych štukových pásov. V prípade rožňavskej kaplnky máme zachované bočné plytké štvorcové niky (nálezové situácie B1, B2), neskôr zamurované. Niky mali po obvodě vo vnútorných osteniach okrové maľované pásy. Na fotografii z roku 2000 (pozri príloha), kedy ešte záklenok vstupu jestvoval, je viditeľná aj tretia – zamurovaná obdĺžniková nika nad vstupom. Na kaplnke bola teda použitá uvedená symbolika pečatí. Niky sa pri obnove kaplnky v 19. storočí zamurovali. V interiéri mala kaplnka valenú klenbu s lunetovými výsečami nad oknami. Po klenbe sa zachovali nábehy. V zadnej stene bola vymurovaná hlboká nika, vzadu zasekaná do skaly, ktorá slúžila ako Boží hrob. Neskôr sa upravila do dnešnej podoby vloženie novej hmoty s menšou nikou. Interiér mal omietku a biely náter, rovnako aj fasády. Doteraz sa nepodarilo objaviť historickú fotografiu s celkovým pohľadom na kaplnku, ktorý by presne identifikoval podobu strechy. Predpokladáme, že nad hlavnou fasádou nebol štít, nakoľko fotografia bez strechy nemá žiadne náznaky existencie štítu. Fotografia vstupu zo 70. rokov 20. storočia zachytáva tieň drevenej konštrukcie tvorenej stĺpikom a pásikmi po stranách, nesúcej striešku. Môžeme len predpokladať, že strieška bola napojená na strechu kaplnky.

Kostol Sedembolestnej Panny Márie je ústredným objektom kalvárie. Bol postavený ako jednoloďový, s pozdĺžnym presbytériom s rovným ukončením a sakristiou na JV strane. Kostol bol pôvodne čiastočne zapustený v teréne tak, že zapustenie stúpalo smerom na SV a zadná fasáda – teda SV fasáda presbytéria bola zapustená v teréne zhruba do polovice výšky. Kostol musel ale závlhať, preto ho neskôr odkopali a vytvorili dnešný oporný múr. Línia pôvodného terénu je ale stále viditeľná (sondy F1, F2, F4, F7). V sonde F4 je zachovaná aj omietka, ktorá siahala presne po terén a bola popri ňom zahladená. Uvažovalo sa aj, či po stranách kostola neboli osadené schody, ako napr. pri Svätých schodoch v Prešove, avšak stopy po schodiskových stupňoch sa neobjavili. Nad hlavným vstupom je okenný otvor, nad ktoré osadili kamennú nápisovú kartušu (IS, položka č. 201), oznamujúcu donátorov stavby a letopočet výstavby. Okno nad vstupom má profilovanú šambránu, zvyšné okná kostola mali len plastický štukový klenák a pravdepodobne maľovanú šambránu. Plochy fasád boli tmavočervené, predné steny pilastrov biele, bočné steny ružové, šambrány ružové, rímsa biela. Na bočných a zadnej fasáde sa pôvodná farebnosť

6 V roku 1714 bolo postavených 7 zastavení. Neboli to však zastavenia krížovej cesty ako ich poznáme dnes. Historické pramene hovoria o týchto:

1. Kristus sa modlí v Getsemanskej záhrade
2. Kristus pred Annášom bitý
3. Kristus pred Herodesom posmievany
4. Bičovanie Krista
5. Korunovanie Krista trnami
6. Ecce Homo (Hľa, človek!)
7. Nesenie kríža

7 AMICO, Bernardino. Trattato delle piante & immagini de sacri edifizii di Terra Santa : disegnatte in Ierusalemme secondo le regole della prospettiva, & uera misura della lor grandezza. Firenze : Pietro Cecconcelli, 1620.

zachovala len vo fragmentoch, zrejme z dôvodu zavlhňania, keďže fasády boli zapustené v teréne. Hlavná fasáda zapustená nebola a preto sa tu pôvodný náter zachoval. Tmavočervené fasády na objekte kalvárie sa uplatnili aj v Banskej Štiavnici a Prešove, obidve kalvárie vznikli ale až po postavení rožňavskej. V Prešove založili kalváriu v roku 1721, kedy postavili kríž s kaplnkou, v rokoch 1752 – 1754 postavili kostol a od roku 1764 prebehla tretia etapa jej výstavby. Kaplnka Svätých schodov vznikla v roku 1765. Kalvária sa ukončovala podľa vzoru banskoštiavnickej kalvárie, ktorá vznikla v rokoch 1744 – 1751. Kaplnka Božieho hrobu sa v B. Štiavnici nezachovala. Nakoľko tmavočerveno-ružovo-biela farebnosť je v prípade rožňavskej kalvárie primárna, museli byť vzorom zrejme kalvárie mimo územia Slovenska. Táto farebnosť bola napr. obľúbená v českom prostredí.

Podstrešie kostola bolo v čase realizácie výskumu nesprístupné, preto len môžeme uvažovať, že konštrukcia je zachovaná pôvodná, pod dnešnou plechovou krytinou sú čitateľné námety. Strecha ale mala podľa všetkého šindľovú krytinu. Kríž vo vrchole strechy využíva symboliku hviezdy a ruží, typických pre kult Panny Márie.⁸

Interiér kostola mal primárne biely náter. V lodi postavili plackovú klenbu, v presbytériu a sakristii valenú s lunetami. Pôvodné sa zachovali vstupné výplne medzi presbytériom a sakristiou a do exteriéru. Exteriérové dvere boli neskôr z vonkajšej strany pokryté plechovými plátmi. Kostol nemal pôvodne emporu, na podlahe bola kamenná dlažba z obdĺžnikovných dlaždíc nerovnakých rozmerov. Zachovala sa už len po stranách lode, kde boli neskôr osadené lavice. Oltár kostola vznikol súčasne so stavbou kostola, resp. tesne po postavení. V nadstavci je ornament mriežky, typický je obdobie vzniku kalvárie. V centre bola pôvodne plastika Ukrižovaného Krista, neskôr koncom 19. storočia nahradená olejomalbou Bolestnej Panny Márie. Plastiky sv. Barbory a Veroniky sa dnes nachádzajú v o františkánskom Kostole sv. Anny v Rožňave. Drevená konštrukcia je vmurovaná do menzy, takže pôvodne bola menza bez dreveného obloženia, omietnutá s bielym náterom. Až dodatočne oltárny stôl osekali tak, aby pred ním mohli osadiť barokovo tvarované – sarkofágové obloženie. Dodnes sa z mobiliáru zachovala aj kazateľnica, avšak bez sochárskej výzdoby.

Zvonica stojaca pred hlavnou fasádou slúžila zároveň aj ako vstup do areálu kalvárie. Z bočných strán sa na ňu napájala ohrada s pultovou šindľovou striedkou. V úrovni I. NP bola otvorená otvormi s polkruhovými záklenkami a drevenou dvojkrídlou bránou. Horné podlažie zvonice postavili ako drevené, so zvonovou stolicou, z exteriéru pobité doskami. Vstup k zvonom bol z vnútornej strany ohrady a drevené rebríkové schodisko viedlo z ľavej strany od ohrady. Pôvodne sa vo zvonici nachádzal 1 zvon z roku 1744 s nápisom IN HONO DEI CRUCIFIXI FIERI DNUS IA STEER 1744⁹, čo opäť dokladá donátorstvo Jakuba Steera. V spodnej úrovni mala zvonica po stranách niky, ktoré sa neskôr zamurovali (sonda Z1). Murovanú ohradu so vstupom cez samostatnú zvonnicu mala dnes nejestvujúca kalvária v Bratislave, ktorá bola ale celomurovaná. Predpokladáme, že kalvária v Bratislave z konca 17. storočia a 20. rokov 18. storočia mohla byť inšpiratívna pre rožňavskú. V areáli kalvárie rástli lipy a duby, ako to uvádza L. Telgárti.

2. stavebná etapa/ 1798

O vyše polstoročie osadili do zvonice ďalšie 2 zvony s letopočtom 1798, uliate v dielni Benjamína Stephanidesa v Lučenci.¹⁰ V súvislosti s doplnením zvonov museli upraviť aj drevenú konštrukciu zvonice, ktorá bola stavaná len pre 1 zvon. Preto sa zvonová stolica preskladala a na spodnom rošte i pomúrnicu sú viditeľné dlaby po staršej konštrukcii. Kvôli statike ale spevnili aj murované konštrukcie tak, že interiérové

8 Stella maris – hviezda morská. Loretánske litánie – Mária ako hviezda ranná a ruža tajomná.

9 „Nad bránou ohrady vidieť malú drevenú vežu – zvonnicu, v ktorej sú tri zvony...“. Prízemie zvonice sa považovalo za bránu ohrady. TELGÁRTI, Lipót: A rozsnyói kalvária. In: *Magyar Sion*, 4, 1866, s. 860.

10 Text na väčšom, cca. 80 libier vážiacom zvone: FECIT: BENJAMIN STEPHANIDES LOSONCZINI 1798. Dole: PATIENTI CHRISTO ET DOLOROSAE VIRGINI HONOREM SACRAVIT FIDELIUM ZELUS. Najväčší zvon váži 130 libier, nesie nápis (hore): FECIT BENJAMIN STEPHANIDES LOSONCINI 1798. Dole: PIUS ERGA MONTEM CALVARIAE ROSNAVIENSEM PATIENTI CHRISTO ET DOLOROSAE VIRGINIS HONORIBUS CURAVIT FIDELIUM ZELUS ANNO 1798. IN TELGÁRTI, Lipót: A rozsnyói kalvária. In: *Magyar Sion*, 4, 1866, s. 860.

ANALÝZA VÝVOJA KULTÚRNEJ PAMiatKY

niky zamurovali (sonda Z1), aby tak posilnili murivo. Zároveň zvonicu opatrili novým bielym náterom i z exteriéru. Predpokladáme, že vtedy natreli i interiér kostola bielym náterom.

3. stavebná etapa/ 1841

Pod oknom hlavnej fasády kostola bola ešte v roku 1866 tabuľka s nápisom RESTAURATA 1841.¹¹ Tabuľka s rozmermi 16 x 132 cm sa dodnes nezachovala. Obnova sa týkala kostola, ktorý podľa všetkého musel kvôli zapusteniu v teréne výraznejšie zavlhať a preto sa rozhodli fasády odkopať do dnešnej podoby. Kvôli zavlhaniu boli v sakristii ílové omietky. Ako bol riešený okolitý terén nevieme, pretože neskôr bol upravený do dnešnej podoby s oporným múrom. Fasádam na niektorých poškodených miestach odstránili omietky, doplnili nové aj do spodných úrovní a nový náter fasád bol biely. Interiér získal žltookrový náter bez výzdoby. Spevnila sa aj vstupná výplň do kostola osadením kovaných plátov z exteriéru (IS, položka č. 302).

L. Telgárti uvádza, že v roku 1866 bolo obnovených 6 kaplniek zastavení krížovej cesty. „Každá z nich bola vybavená plnými dverami zo železného plechu, ktoré nahradili pôvodné mreže. Reliéfy v kaplnkách možno vnímať cez otvory v dverách, i keď miestami sú tieto otvory príliš vysoko. Reliéfy dal v Mníchove vyhotoviť biskup Štefan Kolláršik, stáli celkom 729 forintov a 44 grajciarov, 500 forintov z tejto sumy daroval arcibiskup Ján Scitovszky.“¹² Kaplnky sa dodnes nezachovali.

4. stavebná etapa/ 2. polovica 19. storočia

Kaplnku Božieho hrobu umiestnenú za kostolom dal opraviť v roku 1854 rožňavský kanonik Alexej Gromer.¹³ Rovnako sa v období po polovici 19. storočia obnovila ohrada kalvárie. Stavebné zásahy v ohradení nemáme architektonicko-historickým výskumom zachytené, môžeme predpokladať, že obnova spočívala v oprave koruny ohrady, jej zastrešenia a prípadne opatrenia novou omietkou alebo len náterom. Zvyšky omietky na vnútornej strane ohrady sú zachované na hornej – SV časti, avšak stav zachovania nám dovoľuje rozpoznať len jeden biely náter (nálezová situácia O3). Presná identifikácia omietky i náteru v rámci časového zaradenia nie je možná.

Kaplnke Božieho hrobu zamurovali okná aj s mrežami a ponechali len malé štvorcové otvory bez výplní (nálezová situácia B5). Upravila sa aj nika Božieho hrobu do dnešnej podoby. Na hlavnej fasáde sa zamurovali tri niky so symbolickým významom (nálezová situácia B1, B2). Nový náter interiéru i exteriéru bol opäť biely. Na fotografii zo 70. rokov 20. storočia je pred vstupom tieň drevenej konštrukcie tvorenej stĺpikom a páskami po stranách, nesúcej striešku. Predpokladáme, že pri stavebných úpravách kaplnky sa pred vstup postavil prístrešok nesený dvomi trámovými stĺpikmi zavetrenými páskami.

V 2. polovici 19. storočia opätovne riešili aj zvonicu, konkrétne jej statiku, ktorá musela byť narušená, pretože ju vo výške koruny zviazali železnými tiahľami (nálezová situácia Z2) a ďalšie viedli cez klenbu do trámového roštu. V situácii Z2 je viditeľné presekanie pôvodnej omietky s 2 nátermi – červeným a druhým bielym. Presekané časti doplnili novou omietkou a zjednotili celoplošne bielym náterom. Vtedy predpokladáme i možnú výmenu odoskovania zvonice.

V dobovej tlači sa v júni a júli 1896¹⁴ objavila krátka správa o obnove kostola na kalvárii, čo by mohlo súvisieť so novou výmalbou interiéru. Išlo o dekoratívnu výmalbu s ornamentikou vychádzajúcou z barokových vzorov. Výzdobu odkryli reštaurátorské sondy. V tomto období boli aj vymenené okenné výplne za súčasné.

11 TELGÁRTI, Lipót: A rozsnyói kalvária. In: *Magyar Sion*, 4, 1866, s. 859.

12 TELGÁRTI, Lipót: A rozsnyói kalvária. In: *Magyar Sion*, 4, 1866, s. 859. Za preklad ďakujeme Mgr. P. Budayovi, PhD.

13 TELGÁRTI, Lipót: A rozsnyói kalvária. In: *Magyar Sion*, 4, 1866, s. 860.

14 Fővárosi Lapok, 27.06.1896

5. stavebná etapa/ 1. polovica 20. storočia

Datovanie výstavby nových kaplniek krížovej cesty je pomerne otáznne. Podľa údajov z Pécsi¹⁵ vznikli v roku 1911. Z roku 1942 sa zachoval plán cesty a v roku 1944 sa osadili nové obrazy.¹⁶ Na mape z roku 1941 je cesta na kalváriu kreslená ešte v starej línii. Každopádne je zrejmé, že v 40. rokoch prebehla na kalvárii ďalšia stavebná aktivita. Ešte predtým, v roku 1934, obnovili kostol vymaľovaním jeho interiéru novými nástennými maľbami, zachovanými dodnes. Autorom bol Július Adam, rožňavský maliar, ktorý postupne rozširoval svoju pôsobnosť z Rožňavy aj v rámci Uhorska. Nástenná maľba využíva neoklasicistickú ornamentiku. Niektoré ornamenty ale len premaľoval, napr. kazetovanie oblúkov, čo dokázal reštaurátorský výskum, ktorý dotoval predchádzajúce kazetovanie na prelom 19. a 20. storočia. Rozetky boli o niečo menšie, pozadie bordové. Zároveň vznikla aj drevená empóra a položila sa nová dlažba, zachovaná v strednej časti.

Predpokladáme, že v spomínaných 40. rokoch 20. storočia vytvorili dnešný oporný múr okolo kostola. Je betónový, s vysokým podielom štrku a schodiskové stupne smerom ku Kaplnke Božieho hrobu sú upravené štokovaním. na múr sa osadilo jednoduché kovové zábradlie z vertikálnych tyčí prepojených užším spojovacím prvkom slúžiacim zároveň ako madlo. Upravila sa aj fasáda kostola vyspravením poškodených omietok a doplnením novou s podielom cementu. Nový náter fasád bol tmavookrový.

6. stavebná etapa/ 80. roky 20. storočia

V rokoch 1953 – 1956 bol rožňavský biskup R. Pobožný internovaný a kalvária začala chátrať, aktívne sa prestala využívať od 70. rokov 20. storočia. Začiatkom 70. rokov 20. storočia boli spodné dve kaplnky zastavené krížovej cesty asanované kvôli výstavbe hvezdárne. V rokoch 1987 – 89 prebehla obnova kalvárie, ktorá spočívala vo výmene strešnej krytiny kostola za súčasnú plechovú. V 90. rokoch 20. storočia bol kostol vykradnutý a bol odcudzený oltárny obraz na plátne, plastiky anjelov z oltára a plastiky z kazateľnice. Z bezpečnostných dôvodov zamurovali okno sakristie.

15 Aktualizačný list kultúrnej pamiatky a návrh na zmenu evidencie NKP. E. Kušnierová, D: Gdovinová Tomášová, 2016. Archív KPÚ Košice, pracovisko Rožňava.

16 ČIČO, Martin – KALINOVÁ, Michaela – PAULUSOVÁ, Silvia. Kalvárie a krížové cesty na Slovensku. Bratislava : Pamiatkový úrad, 2002, s. 299.

VYHODNOTENIE VÝSKUMU

Výskum identifikoval 6 stavebných etáp a odhalil doteraz nepoznané fakty o architektúre kalvárie i niektorých detailoch. V prvej etape v roku 1741 postavili kalváriu ako areál v ohradou a vstupnou zvonice, kostolom, Kaplnkou Božieho hrobu, kaplnkami zastavení krížovej cesty a vrcholovou plošinou Golgoty. K areálu viedli od mesta kaplnky, ktorých bolo spolu s kaplnkami v ohradenom areáli sedem. Žiadna z nich sa nezachovala. Kostol mal tmavočervené fasády kombinované s ružovou a bielou a bol čiastočne zapustený v teréne. Kaplnka Božieho hrobu bola postavená s lomenými oknami a vstupom na základe vzorov šírených z tvaroslovia jeruzalemskej kaplnky. Zvonica bola dole priechodná, s dvojkrídlou drevenou výplňou, po stranách boli niky, horné podlažie len drevené s jedným zvonom. V roku 1798 doplnili do zvonice dva zvony a niky v bočných múroch zamurovali. Tretia stavebná etapa prebehla v roku 1841, kedy kostol odkopali kvôli zavláhaniu. Fasády získali biely náter a interiér žltookrový náter bez výzdoby. V roku 1854 obnovili Kaplnku Božieho hrobu a do 2. polovice 19. storočia datujeme statické spevnenie zvonice, dekoratívnu výmalbu interiéru a výmenu okien. V roku 1934 interiér vymaľoval rožňavský maliar Július Adam a výmalba sa zachovala dodnes. V 40. rokoch vytvorili dnešný betónový oporný múr okolo kostola so schodiskom ku Kaplnke Božieho hrobu. V rokoch 1987 – 89 prebehla obnova kalvárie, ktorá spočívala vo výmene strešnej krytiny kostola za súčasnú plechovú.

Kalvária v Rožňave je mimoriadne hodnotným barokovým komplexom s premysleným ideovým konceptom. Svojím situovaním na kopci nad mestom dotvára krajinné prostredie historicky významného sídla. Z tohto dôvodu je kalvária nositeľom **krajinných a urbanisticko-historických hodnôt**. Komplex uzavretý kamenným ohradným múrom na zalamovanom pôdoryse zahŕňa zvonicu so vstupnou bránou, kostol, ruinu Kaplnky Božieho hrobu a umelú plošinu Golgoty z kamenného muriva. Pod areálom je zachované torzo jednej pôvodnej barokovej kaplnky a prístupovú cestu z mesta lemujú kaplnky krížovej cesty z 1. pol. 20. stor. Dispozičné rozmiestnenie objektov vo vnútri ohrady vytvára ucelený a ojedinelý architektonický súbor. I keď ruina barokovej kaplnky a zastavenia krížovej cesty nie sú zapísané v ÚZPF, dotvárajú komplex kalvárie a sú jeho funkčnou i ideovou súčasťou.

Kontext vzniku a vývoja kalvárie vo vzťahu k mestu nesie aj **historické hodnoty**. Tie predstavujú súvislosti založenia kalvárie jezuitmi pôsobiacimi v Rožňave a mešťanom Jakubom Steerom, i mladšie historické udalosti, ktoré priamo súviseli s mestom.

Architektonické hodnoty nesie každá architektúra komplexu – ohradový múr, zvonica, kostol a Kaplnka Božieho hrobu, ale i torzo barokovej kaplnky a kaplnky zastavení. Kostol má v lodi, presbytériu i sakristii valené klenby, rovnako klenbu má aj prízemie zvonice a torzo klenby v podobe nábehov je zachované v Kaplnke Božieho hrobu. V ohradovom múre sú zachované torzá ník so segmentovými záklenkami. Umelecko-historické hodnoty má výzdoba fasád so štukovými šambránami, pilastrami a korunnou profilovanou rímsou. V kamennej dekoratívnej kartuši, umiestnenej v klenáku okna hlavnej fasády, je rytý nápis dokumentujúci meno donátora kalvárie a datovanie vzniku do roku 1741. V presbytériu je zachovaná murovaná menza hlavného oltára.

Umelecko-remeselné hodnoty prezentujú vstupné výplne kostola – v hlavnom vstupe je dvojkrídlová kovová výplň a medzi presbytériom a sakristiou drevená jednokrídlová výplň, pôvodná s výstavbou kostola.

Remeselné hodnoty sú zastúpené v podobe okenných výplní kostola, mreží, kovaných krížov, drevenej trámovej konštrukcie zvonice a makovice s krížom na zvonici. V interiéri kostola je zachovaná pôvodná kamenná dlažba v sakristii a po stranách lode, v strednej časti lode je mladšia dlažba zo štvorcových pálených dlaždíc.

Z hľadiska **spoločenských hodnôt** je kalvária odrazom náboženského cítenia v dobe výstavby s evidentnou snahou vytvoriť veľkolepý komplex ako miesto intenzívneho prežívania Kristovho utrpenia a katolíckej viery.

Mierou zachovania pôvodných **historických hmôt** je dom nositeľom hodnoty autenticity a veku. Okrem menších stavebných zásahov má celý areál zachované pôvodné hmoty.

NÁVRH OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE KULTÚRNEJ PAMIATKY

Pri návrhu obnovy je základom rešpektovanie barokového urbanistického konceptu, zachovanie všetkých architekúr s ich detailami a doplnenie narušených konštrukcií a murív v ruinách do podoby, ktorá sa bude čo najviac približovať pôvodnému stavu.

- Pri obnove je pri jednotlivých objektoch nutné zachovať ich dispozíciu, všetky obvodové múry, klenby a hodnotné detaily a prvky uvedené v inventarizačnom súpise:
- *Valená klenba s lunetovými výsečami v presbytériu kostola (výmalbu reštaurovať), klenba v sakristii a zvonici*
- *Klenba v tvare placky v lodi kostola - výmalbu reštaurovať*
- *Menza hlavného oltára – domurovať*
- *Výzdoba fasád kostola – korunná rímsa, pilastre, štukové šambrány na hlavnej fasáde - reštaurovať*
- *Kamenná nápisová kartuša na hlavnej fasáde kostola – reštaurovať*
- *Vstupná výplň hlavnej fasády kostola – umelecko-remeselne obnoviť, resp. reštaurovať*
- *Drevená vstupná výplň medzi presbytériom kostola a sakristiou - umelecko-remeselne obnoviť*
- *Okenné výplne kostola - umelecko-remeselne obnoviť*
- *Drevené rímasy strechy zvonice – umelecko-remeselne obnoviť*
- *Mreže okenných výplní kostola - umelecko-remeselne obnoviť*
- *Makovica s krížom vo vrchole strechy zvonice – umelecko-remeselne obnoviť*
- *Kríže vo vrchole striech kostola - umelecko-remeselne obnoviť*
- *Dlažby interiéru kostola – zachovať*
- Do klenieb nijako nezasahovať.
- Vyriešiť zavhnutie objektov – vypracovať projekt sanácie všetkých objektov.
- Omietky odstrániť len poškodené, neodstraňovať ich celoplošne. Nové omietky musia mať vápenný základ a rovnakú štruktúru ako pôvodné. Nepoužívať cementové šprice.
- Po sprístupnení krovu ho doskúmať architektonicko-historickým výskumom.

Kostol

- Fasády reštaurovať – štukovú výzdobu. Odstrániť len poškodené omietky v spodných úrovniach bočných a zadnej fasády, doplniť novú rovnakej štruktúry. Farebnosť riešiť na základe výsledkov reštaurátorského výskumu – tmavá červená plocha, predné steny pilastrov biele, bočné steny ružové, šambrány ružové, rímsa biela. Pôvodne bol kostol čiastočne zapustený v teréne, ktorý smerom k Božiemu hrobu stúpala. Zadná fasáda kostola bola zapustená až takmer do polovice svojej výšky. Vzhľadom na to, že kostol sa opätovne prisypávať nebude, odporúča sa kvôli výrazu náter fasád zjednotiť aj v tých častiach, ktoré boli pôvodne prisýpané a bez omietky i náterov.
- Doplniť chýbajúce rímasy na nárožniach presbytéria.
- Kamennú kartušu v klenáku okna hlavnej fasády reštaurovať.
- Omietky interiéru lode a presbytéria kostola zachovať, obnoviť výmalbu na základe reštaurátorského výskumu.
- Omietky sakristie je možné v polohách, kde sú narušené, odstrániť a doplniť novou omietkou.
- Kovová časť výplne vstupu do kostola je nevhodne upravovaná v 20. stor. a napadnutá hrdzou. Je nutné ju odborne obnoviť, novšie skrutky nahradiť kópiami pôvodných. Opatriť matným čiernym náterom. Odporúča sa umelecko-remeselná obnova, resp. reštaurovanie. Drevenú výplň umelecko-remeselne obnoviť.
- Drevená vstupná výplň medzi presbytériom a sakristiou je v pomerne dobrom stave, je ale nutná jej umelecko-remeselná obnova.
- Umelecko-remeselne obnoviť okenné výplne, sfunkčnit kovania. Opatriť ich prírodným lanovým olejom s hnedým pigmentom. Chýbajúce okno na hlavnej fasáde doplniť ako kópiu podľa zachovaných.
- Odstrániť zamurovku okna sakristie a doplniť výplň s profilmi rovnakými ako zachované výplne a rovnakým členením.

- Schodisko zo sakristie na kazateľnicu obnoviť odstránením cementových vysprávok, stupne pokryť drevenou nášľapnou doskou.
- Mobiliár kostola reštaurovať.
- Murovanú menzu obnoviť domurovaním chýbajúcich častí. Opatriť bielym náterom.
- Všetky dlažby interiéru zachovať. Pôvodnú kamennú dlažbu očistiť a preškárovať pieskom. Plochy v lodi sú oproti centrálnej dlažbe zvýšené a po obvode dlažba chýba, je odrytý zásyp. Preto sa odporúča po obvode tejto zvýšenej plochy dlažby osadiť drevený stupeň.
- Drevené pódium pred oltárom sa odporúča odstrániť. Je ale potrebné overiť, či je pod ním dlažba. V prípade, že dlažba absentuje, je potrebné ju doplniť rovnakou ako okolitá dlažba. Pokiaľ bude problém získať rovnakú dlažbu, bude vhodnejšie pódium zachovať.
- Schodisko na emporu zachovať.
- Stavebno-technickým a statickým posudkom overiť stav krovovej konštrukcie.
- Na fotografiách zo 70. rokov 20. stor. je krytina kostola šindľová. Nová krytina sa môže riešiť opätovne ako šindľová alebo je prípustná aj plechová (odporúča sa titaninok).
- Umelecko-remeselne obnoviť križe vo vrchole strechy.

Oporný múr okolo kostola so schodiskom

- Stav múra overiť statickým posudkom. Múr je mladšou konštrukciou v rámci areálu kalvárie, ale mal by ostať zachovaný. Je nutné ho staticky zabezpečiť a vyriešiť jeho odvlhčenie. Povrch opatriť novu vrstvou betónového poteru s drobným štrkom, bez omietky či obkladov.
- Schodisko smerom k Božiemu hrobu obnoviť v betónovom potere so štokovaním.
- Na vrchol múra osadiť zábradlie, ktoré by malo byť kópiou pôvodného, viditeľného na historických fotografiách. Išlo o jednoduché kovové zábradlie z vertikálnych tyčí prepojených užším spojovacím prvkom slúžiacim zároveň ako madlo. Zábradlie opatriť matným čiernym náterom.

Kaplnka Božieho hrobu

- Kaplnka je zachovaná v ruinách, jej interiéru i fasády sú prisýpané vrstvou sutiny, ktorú je nutné odťažiť. Odporúča sa odťažiť ju pod dohľadom archeológa, aby sa zabezpečila ochrana nálezov a nepoškodila sa predpokladaná dlažba interiéru. Ak sa dlažba odkryje, bude potrebné preveriť jej stav, obnoviť a prezentovať ju. V prípade, že sa dlažba nezachovala, doplniť novú dlažbu, odporúča sa kamenná, rovnaká ako pôvodná v interiéru kostola.
- Doteraz sa nepodarilo objaviť historickú fotografiu s celkovým pohľadom na kaplnku, ktorý by presne identifikoval podobu strechy. Preto sa pri návrhu vychádza z analógií.
- Na juhovýchodnej fasáde je okno s lomeným záklenkom, ktoré je zamurované a má ponechaný len malý otvor. V ňom je viditeľné, že lomené okno má kovanú mrežu. Zamurovku odstrániť a mreže umelecko-remeselne obnoviť.
- Na protiláhlej strane sa okno už nezachovalo, je potrebné murivo doplniť s vytvorením okna ako kópie zachovaného.
- Vstup do kaplnky mal rovnako lomený záklenok, ktorý je potrebné domurovať.
- Dve plytké niky na hlavnej fasáde prezentovať – odstrániť z nich zamurovky.
- V interiéru domurovať klenbu – valenú s lunetovými výsečami nad oknami.
- Interiér i fasády opatriť omietkou s bielym náterom.
- Mladšiu vstavbu v nike interiéru, kde sa ukladalo Kristovo telo odstrániť.
- Predpokladáme, že nad hlavnou fasádou nebol štít, nakoľko fotografia bez strechy nemá žiadne náznaky existencie štítu. Preto sa odporúča riešiť strechu ako valbovú, resp. stanovú.

Zvonica

- Stav murovaných i drevených konštrukcií overiť statickým posudkom.
- Odstrániť zamurovky bočných ník.
- Doplniť chýbajúcu omietku, interiér opatriť bielym náterom, fasády podľa výsledkov reštaurátorského

NÁVRH OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE KULTÚRNEJ PAMIATKY

- výskumu v kombinácii červenej a bielej.
- Do vstupného otvoru na juhozápadnej strane vsadiť dvojkrídlú drevenú výplň zo strany interiéru s barokovým tvaroslovím podľa zachovaných fotografií. Návrh a výrobnú dokumentáciu dverí schváli KPÚ.
- Doplniť drevenú trámovú konštrukciu hornej časti zvonice. Pobiť ju doskami s dekoratívnymi prvkami v podobe podľa zachovaných fotografií. Návrh a výrobnú dokumentáciu schváli KPÚ.
- Schodisko na horné podlažie riešiť podľa zachovanej fotografie ako drevené, jednoramenné, z vnútornej strany ohrady, a nástupom na východnej strane pri ohradnom múre. Schodisko riešiť ako jednoduché, rebríkové, s jednoduchým zábradlím.
- Makovicu a kríž vo vrchole umelecko-remeselne obnoviť.
- Krovovú konštrukciu zachovať, rovnako aj drevené rímasy. Osadiť novú šindľovú krytinu.
- Na východné a severné nárožie napojiť ohradový múr.

Ohradný múr

- Múr je prisýpaný sutinou, najmä zo strany interiéru areálu. Sutinou je potrebné až po päť múra odťažiť.
- Múr domurovať kamenným murivom do výšky cca 170 cm v rovnakej hrúbke (65 cm) a nasadiť sedlovú strmú striešku pokrytú šindľom. Múr opatriť omietkou a bielym náterom.
- V časti pod plochou Golgoty sa na oboch stranách ohrady nachádzali tri niky so segmentovými záklenkami. Je nutné tieto plytké niky obnoviť.
- V kolmých častiach ohrady orientovaných na juhozápadnú stranu – ku kostolu, sa rovnako nachádzali niky, vždy jedna na každej strane. Je potrebné ich obnoviť.
- Zaniknuté časti ohrady po stranách zvonice domurovať, avšak odporúča sa líniu nájsť archeologickým výskum.

Plošina Golgoty

- V hornej časti areálu sa nachádzala plošina s trojicou mohutných kamenných krížov na hranolových sokloch. Sú zachované zvyšky murovanej prednej pohľadovej strany plošiny, ktorú je potrebné v narušených častiach premurovať a doplniť.
- Overiť pochôdznu plochu plošiny a jej povrchovú úpravu, ktorú je potrebné zopakovať. V prípade, že sa nepodarí zistiť pôvodnú úpravu, odporúča sa mlatový povrch.
- Aby areál kalvárie bol kompletný, odporúča sa na plošinu osadiť trojicu krížov. Nakoľko existuje fotografia s podobou kamenných podstavcov, odporúča sa vytvorenie ich kópií a osadenie krížov, ktoré môžu byť drevené.

Úprava okolia objektov

- Celú plochu areálu vyčistiť od náletovej zelene a sutiny.
- Po stranách ohrady stáli kaplnky – dve na každej strane. Ich poloha je zaznamenaná na historickej katastrálnej mape z roku 1870. Plochy, na ktorých stáli je potrebné preskúmať archeologickým výskumom, aby sa odkryli základy kaplniek, ktoré sa následne odporúča prezentovať ako obvodové murivo do výšky 50 cm.
- Plochu medzi zvonnicou a kostolom, medzi kostolom a oporným múrom a pred Kaplnkou Božieho hrobu spevniť v podobe kamennej veľkoformátovej dlažby (podľa kamennej dlažby interiéru), resp. ako mlatový povrch alebo ako štetované (pozri foto analógia kalvária v Prešove). Rovnako riešiť aj potrebné chodníky v rámci areálu kalvárie.
- V areáli je možné nasadiť stromy – lipy a duby. Projekt výsadby schváli KPÚ.

Iné

- Ruiny barokovej kaplnky juhozápadne od zvonice je potrebné vyčistiť a zakonzervovať.
- Obnoviť zastavenia krížovej cesty.

POŽIADAVKY NA ĎALŠIE VÝSKUMY

Rozhodnutie KPÚ požaduje aj reštaurátorský výskum omietok a detailov určených architektonicko-historickým výskumom. Reštaurátorský výskum (Mgr. art. Peter Koreň) sa realizoval súčasne s architektonicko-historickým. Okrem toho požaduje KPÚ v Rozhodnutí zameranie areálu a objektov v rozsahu na vykonanie výskumov. Zameranie ale nedokumentovalo skutkový stav a neobsahovalo zameranie areálu, preto bolo zameranie ohradného múra doplnené geodetickým zameraním (Ján Hlaváč, Ing. Dušan Hricoviny). Rozhodnutie ďalej požadovalo statické a prípadne dendrologické posúdenie krovu a projekt na stavebné povolenie.

Nakoľko krov kostola nebol v čase výskumu prístupný, bude ho potrebné dodatočne doskúmať doplnkovým architektonicko-historickým výskumom. Na základe výsledkov už zrealizovaného výskumu je potrebné niektoré hodnotné prvky reštaurovať a niektoré umelecko-remeselné obnoviť.

Pri úprave terénu a obnove kaplniek a schodov v areáli je potrebné vykonať predstihový archeologický výskum s cieľom nájdania pôvodných niveliet terénu, dlažieb a základových konštrukcií.

Žiadne ďalšie druhy technických či pamiatkových výskumov sa nepredpokladajú.

POUŽITÁ LITERATÚRA A PRAMENE

- AMICO, Bernardino. Trattato delle piante & immagini de sacri edifizii di Terra Santa : disegnatte in Ierusalemme secondo le regole della prospettiva, & uera misura della lor grandezza. Firenze : Pietro Cecconcelli, 1620.
- BAYEROVÁ, Alexandra. Kalvária v Prešove. Umelecko-historická monografia. Diplomová práca. Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Katedra dejín výtvarného umenia, 2016.
- ČIČO, Martin – KALINOVÁ, Michaela – PAULUSOVÁ, Silvia. Kalvárie a krížové cesty na Slovensku. Bratislava : Pamiatkový úrad, 2002.
- Gangel, Judit: Rozsnyó műemlékei. A budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Művészettörténeti és Keresztényrégészeti Intézetének dolgozatai, 77. Budapest 1942.
- Kol. autorov. Súpis pamiatok na Slovensku I. Bratislava : Obzor, 1969, s. 54 – 55.
- KOŠŤÁLOVÁ, Eva. Kalvárie a Křížové vrchy baroka v českých zemích. Diplomová práca. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra dějin umění. Olomouc, 2011.
- NÉMETHY, Ludovicus: Series Parochiarum et parochorum archidioecesis Strigoniensis. Strigonii: Typis Gustavi Buzárovits, 1894.
- ŘEPA, Tomáš. Kaple Božího hrobu v Čechách a na Moravě v období baroka. Diplomová práca. Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, Katedra teorie a dějin výtvarného umění. 2010.
- Telgárti, Lipót: A rozsnyói kalvária. In: Magyar Sion, 4, 1866, s. 857 – 860.

INÉ ZDROJE

- Aktualizačný list kultúrnej pamiatky a návrh na zmenu evidencie NKP. E. Kušnierová, D: Gdovinová Tomášová, 2016. Archív KPÚ Košice, pracovisko Rožňava.
- KUŠNIEROVÁ, Edita. Rožňavská kalvária. Publikované 13.5.2011. Internetové noviny InfoRožňava. [<https://www.inforoznava.sk/vsetky-clanky/roznavska-kalvaria> 20.8.2017]